

Samenhang door afscherming

Over de relatie tussen fysieke afscherming en sociale cohesie in afgeschermdde woondomeinen

Robin Michiels

Radboud Universiteit Nijmegen

Bachelorthesis Geografie, Planologie en Milieu (GPM)

Faculteit der Managementwetenschappen

Radboud Universiteit Nijmegen, mei 2013

Samenhang door afscherming

Over de relatie tussen fysieke afscherming en sociale cohesie in afgeschermded woondomeinen

Robin Michiels

Bachelorthesis Geografie, Planologie en Milieu (GPM)

Faculteit der Managementwetenschappen

Radboud Universiteit Nijmegen, mei 2013

D.F. Boezeman, MSc

0844985

r.r.a.michiels@student.ru.nl

Voorwoord

Allereerst wil ik mijn familie bedanken voor de steun tijdens het schrijven en uitvoeren van het onderzoek. Zonder deze steun was het mij niet gelukt om dit onderzoek te voltooien. Als tweede en niet minder wil ik mijn begeleider de heer Boezeman bedanken voor de begeleiding waar dat nodig was. Als ik door de bomen het bos niet meer zag wist de heer Boezeman mij weer op weg te helpen door de goede richting te wijzen. Ook wil ik de bewoners van de wijk Haverleij te 's-Hertogenbosch en de wijk Loovelden te Huissen bedanken voor de medewerking aan de enquêtes. Ik werd vriendelijke ontvangen in de wijken, daarvoor mijn dank.

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
1. Inleiding	5
1.1 Project kader	5
1.2 Doelstelling	9
1.3 Onderzoeksmodel	10
1.4 Vraagstelling	10
1.5 Casussen	12
1.6 Vergelijking van de wijken	15
2. Theoretisch kader	17
2.1 Wetenschappelijk onderzoek	17
2.2 Sociale cohesie	19
2.3 Tuinstadgedachte	21
2.4 Fysieke afscherming	21
2.5 Operationalisering	22
2.6 Conceptueel model	23
2.7 Hypothesen	24
3. Methoden	31
3.1 Onderzoeksstrategie	31
3.2 Onderzoeksmateriaal	32
3.3 Enquête	34
3.4 Onderzoekskwaliteit	36
4. Analyse	37
4.1 Analyse enquêtes	37

4.2 Analyse enquêtes	40
5. Conclusie en reflectie	56
5.1 Beantwoording van de deelvragen	56
5.2 Antwoord op de centrale vraag	63
5.3 Reflectie	65
5.4 Aanbevelingen	67
Literatuurlijst	69
Bijlage 1: Enquête Loovelden	72
Bijlage 2: Enquête Haverleij	73
Bijlage 3: SPSS output	74

1. Inleiding

1.1 Projectkader

In de middeleeuwen waren de Europese steden ook al ommuurd en werden er kastelen met grachten en een toegangspoort gebouwd (Aarts et al., 2005). Zo is in figuur 1.1 de stad Heusden te zien die duidelijk afgeschermd is van de buitenwereld door middel van muren, water en onbebouwde grond.

Figuur 1.1: Heusden

In deze afgeschermden steden waren mensen op elkaar aangewezen. Als nieuwe bewoner wist men wat er van hem of haar verwacht werd, je houdt je straat schoon en veilig. Dit was allemaal noodzakelijk aangezien je eigen voortbestaan ervan afhing. In de stad was betrokkenheid en saamhorigheid vanzelfsprekend (Vechtkrant, 2009). De redenen voor het afschermen van de stad in de middeleeuwen was vooral om de bewoners te beschermen tegen eventuele

dreigingen van buitenaf. Naarmate het land als geheel belangrijker werd, was er minder noodzaak om de steden af te schermen. Er was immers geen dreiging meer van steden onderling.

In Zuid-Afrika is een nieuwe woonvorm de laatste jaren steeds meer in opmars. De zogenoemde 'gated communities' zijn een reactie op de toenemende angst van vooral blanke Zuid-Afrikanen voor toenemende criminaliteit. Door middel van hoge hekken en soms zelfs toegangspoorten achten de bewoners van 'gated communities' zich veilig. In Zuid-Afrika zijn er inmiddels al duizenden gated communities, en deze zullen de komende jaren waarschijnlijk toenemen aangezien het probleem zich verplaatst (Donkers, 2004). Het probleem waarvan Donkers (2004) spreekt houdt in dat als een wijk of buurt eenmaal is afgeschermd door middel van hekken, poorten en beveiliging, dan zullen de criminelen naar andere wijken of buurten gaan die gemakkelijker te betreden zijn. Het probleem, namelijk criminaliteit, verplaatst zich zonder dat het daadwerkelijk wordt opgelost.

Net zoals in Zuid-Afrika is in de Verenigde Staten van Amerika het aantal gated communities de laatste jaren toegenomen. Naar schatting wonen momenteel ruim 16 miljoen Amerikanen in gated communities (Hamers, 2007). De angst voor criminaliteit is de belangrijkste reden voor Amerikanen om in een gated community te gaan wonen. Dit is niet het enige motief. Privacy en rust zijn andere

belangrijke motieven (Aalbers, 2005). Een ander motief voor Amerikanen om in een gated community te gaan wonen is dat er verder geen andere keus voor ze is. Hiermee wordt bedoeld dat in bepaalde steden alle nieuwbouw bijna alleen uit gated communities bestaat waardoor het haast onmogelijk is om niet in een gated community te gaan wonen (Aalbers, 2005).

De trend om het eigen woondomein af te schermen is ook naar Nederland overgevoerd. De Nederlandse manier van afschermen is anders dan in het buitenland. In Nederland wordt vooral gewerkt met 'zachte randen' om een woondomein af te schermen. Voorbeelden van 'zachte randen' zijn; waterpartijen met een brug, niveauverschillen met trappen, of een golfbaan die zowel als recreatie dient als buffer. Door deze 'zachte randen' zijn hekken en muren vaak overbodig (Hamers, 2007). Hoewel in Nederland gated communities niet daadwerkelijk zijn afgesloten worden deze wel als 'niet uitnodigend' ervaren (Aarts et al., 2005). In tegenstelling tot het buitenland zijn in Nederland de belangrijkste motieven om in een gated community te gaan wonen vooral: status, de behoefte aan overzichtelijkheid, voorspelbaarheid en geborgenheid (Hamers et al., 2007). Gated community wordt in Nederland geassocieerd met niet toegankelijk voor iedereen, het scheiden van bevolkingsgroepen op ras of op welvaartsniveau. Dit alles is in tegenstelling tot wat men in Nederland het liefst heeft in de woonomgeving. In Nederland heeft men liever een menging van bevolkingsgroepen en openbaar toegankelijke ruimtes (Van den Boomen, 2005). Deze tegenstelling heeft er toe geleid dat in Nederland liever niet over gated community gesproken wordt. Als men het in Nederland heeft over woondomeinen die afgeschermd zijn spreekt men vooral over afgeschermd woondomeinen. In dit onderzoek wordt de term afgeschermd woondomein gebruikt.

In de literatuur zijn meerdere definities te vinden voor afgeschermd woondomein. In dit onderzoek zal de definitie van afgeschermd woondomeinen zijn de volgende zijn:

Afgeschermd woondomeinen zijn projecten (Nabielek & Schluchter, 2009):

- *waarbij fysieke afscherming van de ruimte een typerende eigenschap is*
- *waardoor een besloten buitenruimte is ontstaan*
- *waarin sprake is van een collectief domein en/of waarin zich collectieve voorzieningen bevinden.*

Deze definitie is gekozen omdat deze definitie gebaseerd is op Nederlandse afgeschermd woondomeinen en dit onderzoek zich ook bezighoudt met Nederlandse casussen. De definitie sluit aan op eerder onderzoek zoals "Afgeschermd woondomein in Nederland" van Hamers et al. (2007). De definitie is verdeeld in drie criteria, deze criteria zullen in dit onderzoek gebruikt worden om afgeschermd woondomeinen te selecteren.

Mensen maken zich zorgen over de samenleving. Ze hebben het gevoel dat de sociale samenhang aan het afbrokkelen is (Bolt & Torrance, 2005). De zorgen van mensen over het ten onder gaan van de sociale samenhang is niet alleen van deze tijd. Door de geschiedenis heen gaan deze zorgen hand in hand met een veranderende tijd. Vaak wordt gerefereerd naar vroeger, 'toen was alles beter'. Er wordt verondersteld dat de samenleving verandert van een 'Gemeinschaft' naar een 'Gesellschaft'. Dit onderscheid wordt als eerste gemaakt in 1912 door de Duitse socioloog Tönnies. Een 'Gemeinschaft' is een samenleving met een sterke binding en saamhorigheid. Daarentegen is een 'Gesellschaft' een samenleving waarbij concurrentie en economische bindingen een hoofdrol spelen (Komter et al., 2000).

In dorpen is het gemakkelijker een hoge sociale cohesie te bereiken dan in steden (Bolt et al., 2004). Deze veronderstelling is door meerderen door de geschiedenis heen verondersteld. De Amerikaanse socioloog Louis Wirth stelde in 1938 dat een stadsbewoner anoniem, geïsoleerd en rationeel is. Hij stelde ook dat een stadsbewoner vooral onpersoonlijke, gesegmenteerde, oppervlakkige, voorbijgaande contacten heeft (Bolt et al., 2004). Wirth veronderstelde dit op basis van de heterogeniteit van steden in zowel ruimtelijk als sociaal opzicht. Hoewel steden, vooral in de westerse wereld, heterogeen zijn, betekent dit niet, in tegenstelling wat Wirth dacht, dat de heterogeniteit en diversiteit van steden altijd leidt tot een anomische samenleving (Van Kempen, 2003). Een anomische samenleving is een samenleving met gebrek aan regels, structuur en organisatie. Fischer (1981) geeft aan dat er in steden geen sprake is van een eenzijdige stedelijke structuur, een zwak gemeenschapsleven en cultuur. Er is in steden sprake van meerdere sociale werelden met intensieve relaties tussen de betrokken mensen.

In het debat over sociale cohesie wordt uitgegaan van een verlaging van de sociale cohesie in vergelijking met een eerdere, vaak geromantiseerde, periode. Waar klassieke sociologen voorheen dachten dat de urbanisatie voornamelijk de oorzaak was van de verlaging van sociale cohesie, gaat men er tegenwoordig vanuit dat de informatiemaatschappij voornamelijk de oorzaak is van een afnemende sociale cohesie (Forrest & Kearns, 2001, in Bolt et al., 2004). De relaties tegenwoordig zijn niet meer alleen gebonden aan het lokale niveau, dit betekent niet zozeer dat er een afbrokkeling is van de sociale cohesie, maar dat mensen een grotere keuzevrijheid hebben voor het aangaan van relaties (Komter et al., 2000).

Naar de sociale samenhang of sociale cohesie is de laatste jaren steeds meer onderzoek gedaan (Bolt et al., 2004). Deze toename is voor een deel een gevolg van Europees beleid. Sociale cohesie is een belangrijke term in Europese onderzoeken. Sociale cohesie is een breed begrip, het gaat over de samenhang tussen mensen. Berkman & Glass (2000) beschrijven sociale cohesie als de mate van

verbondenheid en solidariteit binnen groepen en gemeenschappen. Wat in dit verslag verstaan wordt onder sociale cohesie wordt in hoofdstuk 2 verder uitgelegd met de operationalisering van het begrip.

Volgens Aarts et al. (2005) hebben ruimtelijke structuren een stimulerende en beperkende invloed op mogelijkheden voor interactie tussen groepsleden. Ruimtelijke structuren zoals de fysieke afscherming van afgeschermd woondomeinen hebben invloed op de mogelijkheden voor interactie tussen groepsleden, maar welk verband is onduidelijk, geeft Aarts et al. aan.

Van Lieshout en Aarts (2005, in Aarts et al., 2005) geven aan dat afgeschermd plekken symbolisch bijdragen aan gemeenschapsvorming, mits de betrokkenen dit gevoel delen. Gemeenschapsvorming is het versterken en vernieuwen van de onderlinge verbondenheid en de groepsvorming met het oog op een democratische, solidaire, open en cultureel diverse samenleving (FOV, zd.). Sociale cohesie is de mate van verbondenheid en solidariteit binnen groepen en gemeenschappen Berkman & Glass (2000). Gemeenschapsvorming versterkt onder andere de verbondenheid en zorgt voor een solidaire samenleving. Sociale cohesie is de mate van verbondenheid en solidariteit binnen een groep. Als de verbondenheid en solidariteit versterkt worden door afgeschermd plekken dan zal de mate van verbondenheid en solidariteit verhoogd zijn. Met andere woorden: als de gemeenschapsvorming versterkt wordt door afgeschermd plekken dan zal de sociale cohesie hoger zijn doordat de verbondenheid en solidariteit versterkt worden.

Er bestaan op het gebied van sociale cohesie en afgeschermd woondomeinen een aantal contradicties. Afgeschermd plekken zullen niet bijdragen aan de gemeenschapsvorming als de betrokkenen niet bij de gemeenschap willen horen. Als er gemeenschapsvorming binnen een woondomein is, zal de sociale cohesie positief beïnvloed worden. Gemeenschapsvorming betekent dat het sociale weefsel en de groepsvorming versterkt wordt. Een sterk sociaal weefsel en een sterke groepsvorming zullen positieve invloed hebben op de sociale cohesie. Een afgeschermd woondomein kan dus de ideale situatie vormen om een sterke sociale cohesie te creëren. Echter blijkt in de praktijk de sociale cohesie in afgeschermd woondomeinen laag is. Uit onderzoek van Aarts et al. (2005) blijkt dat veel bewoners van afgeschermd woondomeinen tevreden zijn en zich identificeren met hun ommuurde woonplek. De sociale cohesie blijkt vaak laag te zijn. Ook Bijlsma (2007) concludeert dat er van een hechte gemeenschapszin nauwelijks sprake is, de bewoners leven vrij anoniem naast elkaar. Nagesser & Rambaran (2011) geven aan dat gemeenschapszin als basis dient om sociale cohesie te versterken. Gemeenschapszin houdt in dat mensen zich betrokken voelen bij hun omgeving en daarvoor ook verantwoordelijkheid nemen. (Nagesser & Rambaran, 2011).

Blakely en Snyder (1999, in Aarts et al., 2005) zeggen het als volgt: 'gated communities are governed by legal contract, not by social contact'. Hiermee wordt bedoeld dat mensen in afgeschermdde woondomeinen verbonden zijn door contract en niet door sociale contacten. Het blijkt dat de sociale cohesie binnen afgeschermdde woondomeinen laag is (Aarts et al., 2005), maar het is niet duidelijk wat de invloed van de fysieke afscherming van afgeschermdde woondomeinen is op de sociale cohesie binnen afgeschermdde woondomeinen.

In de literatuur is weinig bekend over de causale relatie tussen de fysieke afscherming van afgeschermdde woondomeinen en de sociale cohesie binnen afgeschermdde woondomeinen. Het is daarom interessant om te onderzoeken wat het verband hier tussen is.

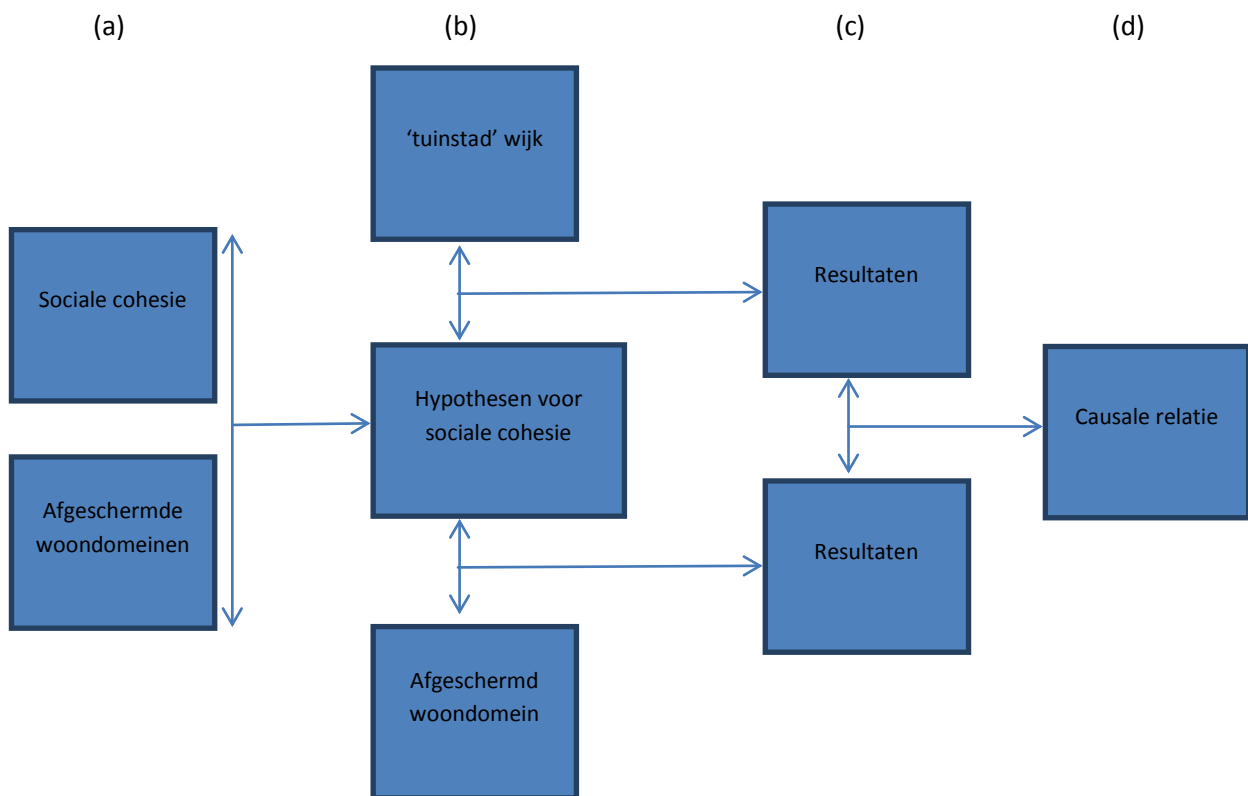
1.2 Doelstelling

Aangezien er beperkte kennis is over de relatie tussen de fysieke afscherming van afgeschermdde woondomeinen en de sociale cohesie binnen afgeschermdde woondomeinen, is het nodig om onderzoek hiernaar te doen. Er zal gekeken worden naar de sociale cohesie binnen het woondomein. Er wordt een vergelijking tussen twee casussen gemaakt, een afgeschermd woondomein en een 'tuinstad' wijk, met als doel om de causale relatie tussen fysieke afscherming en sociale cohesie te achterhalen. Om de relatie tussen fysieke afscherming en sociale cohesie te onderzoeken is het wenselijk om twee zoveel mogelijk identieke wijken te onderzoeken die verschillen op één vlak namelijk dat er één fysiek is afgeschermd. Deze methode is belangrijk zodat er zo min mogelijk onbekende variabelen zijn. Hoe meer onbekende variabelen het onderzoek heeft, hoe onbetrouwbaarder het onderzoek is. Een hoge betrouwbaarheid is gewenst zodat de gemeten waarden representatief zijn voor de werkelijke waarden. Voor een tuinstad wijk is gekozen omdat afgeschermdde woondomeinen en tuinstad wijken dezelfde oorsprong hebben, namelijk de tuinstadgedachte (Lohof & Reijndorp, 2006). Hierdoor zijn het aantal onbekende factoren zo minimaal mogelijk.

De doelstelling van dit onderzoek zal zijn:

Een bijdrage leveren aan de theorie over de causale relatie tussen fysieke afscherming van afgeschermdde woondomeinen en sociale cohesie binnen afgeschermdde woondomeinen, door een vergelijking in sociale cohesie te maken tussen een afgeschermd woondomein en een 'tuinstad' wijk.

1.3 Onderzoeksmodel

Dit model wordt als volgt verwoord:

(a) Een bestudering van de theorie over sociale cohesie en afgeschermd woondomeinen levert een aantal hypothesen voor sociale cohesie binnen een wijk op, (b) deze hypothesen worden vergeleken met een analyse van een 'tuinstad' wijk en de analyse van een afgeschermd woondomein, (c) een vergelijking van de resultaten resulteert in (d) causale relatie tussen sociale cohesie en fysieke afscherming.

1.4 Vraagstelling

De centrale vraag van dit onderzoek is: *In hoeverre is er een relatie tussen fysieke afscherming en sociale cohesie binnen afgeschermd woondomeinen?*

Deze vraag is gekozen om de relatie tussen fysieke afscherming, zoals water, afstand en muren, en de sociale cohesie te onderzoeken. Er zal een vergelijking in sociale cohesie tussen twee vergelijkbare wijken gemaakt worden, de ene niet en de andere wel afgeschermd. Dit onderzoek is nuttig voor de planologie omdat hierdoor kan worden vastgesteld of er en welke relatie er is tussen sociale cohesie en fysieke afscherming van een wijk.

De centrale vraag is verdeeld in een aantal deelvragen:

Deelvraag 1: Wat is fysieke afscherming? Deze vraag is nuttig omdat hierdoor wordt gedefinieerd wat fysieke afscherming in dit onderzoek betekent en wat er wel en wat er niet onder valt.

Deelvraag 2: Wat is sociale cohesie en door middel van welke aspecten is dit te meten? Deze deelvraag is gekozen zodat duidelijk is wat sociale cohesie precies inhoudt en hoe dit te meten is binnen buurten en wijken.

Deelvraag 3: Wat is de sociale cohesie in het afgeschermd woondomein Haverleij? Deze deelvraag zal beantwoord worden door middel van de resultaten van de vragenlijsten die afgenomen zijn te analyseren in het afgeschermd woondomein. Deze deelvraag is nuttig zodat er een vergelijking gemaakt kan worden tussen de sociale cohesie binnen het afgeschermd woondomein en de tuinstad wijk.

Deelvraag 4: Wat is de sociale cohesie in de 'tuinstad' wijk Loovelden? Net zoals de vorige deelvraag is deze deelvraag nuttig zodat er een vergelijking gemaakt kan worden tussen de sociale cohesie van het afgeschermd woondomein en de tuinstad wijk. Deze deelvraag wordt met behulp van de vragenlijsten beantwoord.

Deelvraag 5: Wat is het verschil in sociale cohesie tussen het afgeschermd woondomein Haverleij en de 'tuinstad' wijk Loovelden? Volgend uit de vorige deelvragen komt deze deelvraag, die een vergelijking maakt tussen de sociale cohesie van het afgeschermd woondomein en de tuinstad wijk. Deze deelvraag is nodig om de centrale vraag te kunnen beantwoorden omdat uit deze deelvraag een verschil komt in sociale cohesie tussen het afgeschermd woondomein en de tuinstad wijk waaruit de invloed van fysieke afscherming op de sociale cohesie kan worden beredeneerd.

1.5 Casussen

Om de relatie tussen afgeschermd wonen en sociale cohesie in kaart te brengen is gekozen om twee casussen met elkaar te vergelijken op sociale cohesie. De eerste casus is Haverleij te 's-Hertogenbosch, een afgeschermd woondomein. De tweede casus is Loovelden te Huissen, een 'tuinstad' wijk.

Het afgeschermd woondomein is gekozen aan de hand van drie criteria. Afgeschermd woondomeinen zijn projecten (Nabielek & Schluchter, 2009):

- *waarbij fysieke afscherming van de ruimte een typerende eigenschap is*
- *waardoor een besloten buitenruimte is ontstaan*
- *waarin sprake is van een collectief domein en/of waarin zich collectieve voorzieningen bevinden.*

De wijk Haverleij voldoet aan alle drie de criteria. De wijk is fysiek afgeschermd door middel van muren. Er is sprake van een besloten buitenruimte. En er is sprake van een collectief domein, namelijk pleinen binnen de muren. In de wijk zijn er een aantal collectieve voorzieningen te vinden zoals een basisschool.

De wijk Loovelden is gekozen omdat deze is gebouwd in de tuinstadgedachte. De wijk heeft veel overeenkomsten met Haverleij. Er zijn collectieve ruimtes, zoals het woonerf dat door de bewoners gezamenlijk onderhouden wordt. Er is een basisschool en een medisch centrum. Doordat de verschillende delen van de wijk met maar een toegangsweg te bereiken is, ontstaat er een besloten karakter. Tussen de verschillende delen van de wijk liggen sloten en plassen. Deze kunnen worden overgestoken door middel van bruggen. De delen zijn hierdoor goed te bereiken voor fietsers en voetgangers. Het verschil tussen Loovelden en Haverleij is dat er niet gewerkt wordt met fysieke afscherming. Er staan geen muren om de delen van de wijk heen. Hoewel er wel sloten en plassen tussen de delen liggen, zijn deze niet belemmerend doordat er bruggen zijn.

Casus 1: Haverleij (afgeschermd woondomein)

In deze paragraaf zal de casus Haverleij worden behandeld. Dit is een wijk van de gemeente 's-Hertogenbosch, en bestaat uit meerdere kastelen. Deze kunnen aangeduid worden als afgeschermd woondomeinen. In 1991 is gestart met de bouw van de wijk en in 2011 de wijk afgerond.

Figuur 2.1

Een schematisch overzicht van de wijk Haverleij is in figuur 1.1 weergegeven. Men ziet het open landschap waarin negen kastelen zijn gebouwd. Het gebied bestaat uit 225 hectare waarvan tien procent bebouwd is (Haverleij B.V., zd.). De wijk heeft ongeveer 2500 bewoners verdeeld over de kastelen en het slot Haverleij. De kastelen hebben gemiddeld 50 tot 90 woningen, het slot Haverleij heeft ongeveer 450 woningen. De wijk ligt aan de snelweg de A59.

Alle huizen binnen de wijk hebben een eigen tuin of terras. Op de site van Haverleij worden de woningen aangeboden als lekker luxe en bieden ze de veiligheid, vrijheid en exclusiviteit.

Deze casus is gekozen omdat deze wijk fysiek afgeschermd is door middel van muren, water en/ of bruggen. Doordat de bewoners hier wonen met een fysieke afscherming van hun buurt is dit een goede casus om te bestuderen.

Casus 2: Loovelden (tuinstad wijk)

Loovelden is een wijk in de Gelderse kern Huissen, gemeente Lingewaard. Loovelden is gebouwd in de sfeer van de tuinstadgedachte. De nieuwbouwwijk heeft 1.250 woningen met middenin de wijk een park. In figuur 1.2 is de wijk schematisch weergegeven. De wijk is via twee verschillende wegen te bereiken, waardoor een beslotenheid gecreëerd wordt. De wijk is door middel van fietspaden via meerdere kanten te bereiken. Loovelden is verdeeld in vijf delen, elk deel heeft een besloten karakter die tot uiting komt in het feit dat elk deel maar per enkele wegen bereikbaar is. Deze wegen komen samen op een hoofdweg die door de wijk loopt.

Figuur 1.2

Deze casus is interessant om te onderzoeken aangezien de wijk gebouwd is op inspiratie van de tuinstadgedachte van Howard. Doordat de wijk een besloten karakter heeft, en de wijk is verdeeld in vijf besloten delen, komt deze wijk het dichtst bij een afgeschermd woondomein zonder fysieke afscherming.

1.6 Vergelijking van de wijken

In deze paragraaf worden de cijfers van de twee wijken met elkaar vergeleken. Om een goede vergelijking te maken dienen de twee wijken zo min mogelijk van elkaar te verschillen. Hieronder zijn de gegevens van de twee wijken te zien in tabel 1.6.

Haverleij	Loovelden
<p>Bevolking (2010) Aantal inwoners: 2.105 Aantal mannen: 1.065 Aantal vrouwen: 1.040 Geboorte (2008): 70 Sterfte (2008): 5 Niet-westerse allochtonen: 4% Bevolkingsdichtheid: 1.280 personen per km²</p> <p>Leeftijd (2010) 0 tot 15: 27% 15 tot 25: 3% 25 tot 45: 40% 45 tot 65: 22% 65 en ouder: 7%</p> <p>Samenstelling huishoudens (2010) Eenpersoonshuishoudens: 16% Huishoudens zonder kinderen: 38% Huishoudens met kinderen: 46% Aantal huishoudens: 805 Gemiddelde grootte: 2,6 pers.</p>	<p>Bevolking (2010) Aantal inwoners: 1.570 Aantal mannen: 790 Aantal vrouwen: 780 Geboorte (2008): 25 Sterfte (2008): 0 Niet-westerse allochtonen: 3% Bevolkingsdichtheid: 753 personen per km²</p> <p>Leeftijd (2010) 0 tot 15: 29% 15 tot 25: 7% 25 tot 45: 40% 45 tot 65: 19% 65 en ouder: 5%</p> <p>Samenstelling huishoudens (2010) Eenpersoonshuishoudens: 8% Huishoudens zonder kinderen: 34% Huishoudens met kinderen: 58% Aantal huishoudens: 525 Gemiddelde grootte: 3,0 pers.</p>

Tabel 1.6 Statistische gegevens Haverleij en Loovelden (Bron: straatinfo.nl)

De twee wijken verschillen in opbouw niet zo veel van elkaar. De verhouding mannen en vrouwen is haast gelijk. Het percentage allochtonen verschilt ook niet veel van elkaar. Wat opvalt is de bevolkingsdichtheid. Deze is lager in de tuinstad wijk Loovelden. Men zou verwachten dat deze hoger zou zijn dan in Haverleij omdat deze wijk veel openvlaktes en water heeft. Dit verschil zit echter in de gegevens. Bij de gegevens van Loovelden zit ook een stuk van een ander project dat nog niet gebouwd is. Daardoor wordt er een groter oppervlakte gerekend. Deze 'extra' oppervlakte is niet bebouwd. Dit verklaart het verschil in bevolkingsdichtheid. Qua opbouw van de bevolking verschillen de wijken ook niet zoveel. In de wijk Loovelden wonen iets meer jongeren. En in Haverleij wonen iets meer ouderen. Bij de samenstelling van de huishoudens valt op dat het aandeel eenpersoonshuishoudens in Loovelden lager is dan in Haverleij. Er wonen in Loovelden ook wat meer

gezinnen met kinderen. Gemiddeld wonen er in Loovelden 3,0 personen in een huishouden en in Haverleij wonen er gemiddeld 2,6 personen in een huishouden. Al met al zijn het twee 'jonge' wijken waar redelijk veel gezinnen wonen met jonge kinderen van 0 tot 15 jaar.

2. Theoretisch kader

In het theoretisch kader wordt het wetenschappelijk onderzoek naar sociale cohesie en afgeschermdde woondomeinen uiteengezet en de theorieën en begrippen die behulpzaam zijn voor dit onderzoek worden behandeld; er wordt ingegaan op sociale cohesie, de tuinstadgedachte en wat fysieke afscherming in dit onderzoek betekent.

2.1 Wetenschappelijk onderzoek

Het is niet een nieuw fenomeen de behoefte om zich af te zonderen van anderen (Donkers, 2004). Dit komt door de geschiedenis meerdere malen voor. In de middeleeuwen waren de steden ook al ommuurd. In de middeleeuwse steden was betrokkenheid en saamhorigheid vanzelfsprekend doordat men een gezamenlijke vijand had die de stad wilde belegeren (Vechtkrant, 2009). Men was afhankelijk van elkaar. De sociale cohesie in middeleeuwse steden was waarschijnlijk hoog doordat men afhankelijk van elkaar waren voor bijvoorbeeld voedsel, veiligheid, kleding etc. Hierdoor was men in de middeleeuwen zeer betrokken bij de samenleving omdat hun eigen bestaan ervan afhing.

Ommuurde steden bestaan dus al een lange tijd maar er is toch een verschil tussen afgeschermdde woondomeinen van nu en vroeger. Tegenwoordig is de schaal, de locaties en de mensen verschillend in tegenstelling tot vroeger (Donkers, 2004). Aalbers (2005) geeft aan dat in bijna alle landen afgeschermdde woondomeinen te vinden zijn. Ze zijn veel te vinden in landen met een koloniaal verleden maar ook in landen die grote verschillen hebben tussen arm en rijk.

Vanaf de jaren zeventig is het aantal afgeschermdde woondomeinen in de VS flink toegenomen, namelijk van 2000 in de jaren zeventig tot 30.000 tot 50.000 hedendaags. In de VS zijn de afgeschermdde woondomeinen vooral te vinden in de zonnige staten (de Sun Belt) Californië, Arizona en Florida (Donkers, 2004). In het begin woonden vooral ouderen in deze afgeschermdde woondomeinen om van hun oude dag te genieten. De sociale cohesie binnen deze ouderen afgeschermdde woondomeinen is hoog omdat men alle voorzieningen bij de hand heeft (Shippee, 2008). Shippee (2008) geeft aan dat hoe vaker men verhuist in een gemeenschap, hoe lager de sociale cohesie in de gemeenschap is. De ouderen hoeven niet te verhuizen als ze andere voorzieningen nodig hebben voor een hogere zorg. Doordat de ouderen niet te hoeven verhuizen is de sociale cohesie hoger dan wanneer ze elke keer moeten verhuizen als ze andere zorg nodig hebben. Men woont langere tijd bij elkaar waardoor er een grotere kans is dat ze elkaar goed kennen.

Tegenwoordig is de reden voor veel Amerikanen om in een afgeschermd woondomein te gaan wonen, angst. Deze angst is opgewekt door toenemende criminaliteit of zelfs alleen een toenemend gevoel van onveiligheid. Naast angst is voor Amerikanen rust en privacy ook een belangrijke reden om in een afgeschermd woondomein te gaan wonen (Aalbers, 2005). De sociale cohesie binnen Amerikaanse afgeschermden woondomeinen, de zogenoemde 'gated communities', verschilt per woondomein geeft Lang & Danielsen (1997) aan, in afgeschermden woondomeinen waarbij men al een lange tijd bij elkaar woont is de sociale cohesie hoog en bij afgeschermden woondomeinen waarbij men tijdelijk woont, is er een lage sociale cohesie. Hieruit blijkt dat tijd een belangrijke factor voor sociale cohesie binnen afgeschermden woondomeinen is.

Blakely en Snyder (1999, in Aarts et al., 2005) onderscheiden de afgeschermden woondomeinen in drie verschillende types, namelijk: 'lifestyle communities', 'prestige communities' en 'security zone communities'. 'Lifestyle communities' zijn afgeschermden woondomeinen waar mensen vooral gaan wonen omdat ze van hetzelfde, zoals golf, houden. Men gaat in prestige 'communities' wonen vanwege de exclusieve architectuur en in 'security zone communities' gaat men vooral wonen voor de veiligheid. Hoewel men voor alle drie de afgeschermden woondomeinen verschillende redenen heeft om er te gaan wonen, hebben ze één ding gemeen: sociale homogeniteit. De mensen binnen de afgeschermden woondomeinen zijn niet echt divers. Binnen de afgeschermden woondomeinen is er geen sterk gemeenschappelijk gevoel, er is een soort van kunstmatige samenleving die bij elkaar wordt gehouden door contracten (Lohof & Reijndorp, 2006). Wilson-Doenges (2000) geeft aan na onderzoek naar afgeschermden woondomeinen in de VS dat, hoewel afgeschermden woondomeinen een veiligheidsgevoel geven, het gevoel van veiligheid vaak schijn is. Afgeschermden woondomeinen versterken het gevoel van het behoren tot een gemeenschap niet. Wilson-Doenges (2000) veronderstelt zelfs dat het gevoel van het behoren tot een gemeenschap juist verlaagd wordt door afgeschermden woondomeinen. Het enige wat Wilson-Doenges (2000) heeft gevonden is dat de muur om afgeschermden woondomeinen rijke mensen het gevoel van veiligheid geven. Van Lieshout en Aarts (2005, in Aarts et al., 2005) geven juist aan dat afgeschermden gebieden symbolisch, mits de wil er is, kunnen bijdragen aan het vormen van een gemeenschap. Hamers et al. (2007) geven aan dat de planvorming van afgeschermden woondomeinen nadrukkelijk inspeelt op een goede leefsituatie en een hecht gemeenschapsleven. Donkers (2005) geeft aan dat voorstanders van afgeschermden woondomeinen beweren dat afgeschermden woondomeinen de betrokkenheid van bewoners vergroot. Zoals hierboven te lezen is, zijn er nog al wat tegenstellingen over afgeschermden woondomeinen.

In andere landen, naast de VS, zijn afgeschermden woondomeinen de laatste jaren in opkomst: Brazilië, Spanje, Portugal, Saudi-Arabië, Israël, de Filippijnen en ook in Nederland zijn afgeschermden

woondomeinen te vinden. Maar in Nederland zijn ze (nog) niet van hetzelfde aard als in de VS. Aangeschermd woondomeinen zijn in Nederland niet zomaar ontstaan, er is een hele geschiedenis aan voor gegaan. Vanaf 1989 kreeg de woningmarkt in Nederland te maken met liberalisering, marktwerking, decentralisatie en individualisering door middel van de Nota Volkshuisvesting (Donkers, 2005). In deze nota werd de basis gelegd waarop de verhoudingen tussen rijk, gemeenten, corporaties, marktpartijen en bewoners vanaf die tijd zijn veranderd (Lohof & Reijndorp, 2006). In 2000 moest de Nota Mensen, Wensen, Wonen, met de keuzevrijheid van de burger centraal, ervoor zorgen dat de vraag naar woningen beter op het aanbod aansloot (Lohof, 2007). Lohof (2007) geeft aan dat dit beleid samengaat met een terugtrekkende overheid, de rol van het rijk in de woningmarkt wordt minder en de gemeenten gaan hierdoor een grotere rol spelen. Aalbers (2005) geeft aan dat de toename van het aantal aangeschermd woondomeinen gelijk opgaat met de afbraak van de verzorgingsstaat, de kloof tussen arm en rijk, en de toenemende gevoelens van onveiligheid. Aalbers (2005) geeft ook aan dat er een relatie is tussen aangeschermd woondomeinen en trends zoals afscherming en privatisering. Naast een aantal voordelen, zoals individuele vrijheid en autonomie, zijn er ook een aantal negatieve punten aan privatisering. Van Dam et al. (2005, in Hamers et al., 2007) noemt narcisme, een gebrek aan solidariteit en maatschappelijke verantwoordelijkheid als een negatief effect van privatisering. In buurten zou er zelfs sprake zijn van onthechting van de samenleving, de sociale cohesie vermindert (Hamers et al., 2007). Dit blijkt ook uit onderzoek van Aarts et al. (2005) waarin wordt gezegd dat veel bewoners van aangeschermd woondomeinen zich identificeren met hun leefomgeving maar dat de sociale cohesie vaak laag is.

2.2 Sociale cohesie

Het begrip sociale cohesie is een breed begrip. Het gaat voornamelijk over de samenhang tussen mensen. Sociale cohesie wordt door het sociaal cultureel planbureau (Schnabel et al., 2008) beschreven als volgt: "sociale cohesie is de mate waarin mensen in hun gedrag en beleving uitdrukking geven aan hun betrokkenheid bij maatschappelijke verbanden in hun persoonlijke leven, als burger in de maatschappij en als lid van de samenleving". Kernbegrippen die sociale cohesie definiëren zijn betrokkenheid en maatschappelijke verbanden. Volgens deze definitie van het sociaal cultureel planbureau zal de sociale cohesie afhangen van de mate waarin mensen betrokken zijn bij maatschappelijke verbanden. Hierbij kan gedacht worden aan relaties tussen individuen en tussen groepen. Sociale cohesie heeft betrekking op groepen. Het is niet mogelijk om sociale cohesie in je eentje te hebben (Schnabel et al., 2008).

Voor sociale cohesie zijn meerdere mensen nodig. Het begrip heeft betrekking op groepsverband. Er wordt binnen groepsverband gekeken naar de sociale verbanden. Deze sociale verbanden kunnen op

verschillende niveaus plaatsvinden, zoals op microniveau binnen een gezin, een familie of vriendengroep. Op macroniveau kan sociale cohesie plaatsvinden binnen een buurt, een wijk of een samenleving. Bolt & Torrance (2005) vertellen dat een hoge of lage sociale cohesie op het ene niveau niet automatisch leidt tot een hoge of lage sociale cohesie op het andere niveau. Een hoge sociale cohesie binnen een groep in een samenleving betekent namelijk ook dat er mensen zijn die niet tot deze groep behoren. Deze mensen worden uitgesloten.

Het is mogelijk dat een sterke sociale cohesie op buurtniveau een negatief effect heeft op de sociale cohesie op het schaalniveau van de samenleving. Een groep van alleen maar Turks-Nederlandse bewoners in een buurt kunnen doordat ze veel overeenkomsten hebben een hechte gemeenschap vormen. Ze hebben dezelfde taal, religie en gedachtegoed. Tegelijk worden andere bewoners van de buurt uitgesloten die de overeenkomsten niet hebben.

Om sociale cohesie binnen een groep te meten wordt vooral gewerkt met individuen. Er wordt binnen individueel niveau gekeken naar aspecten zoals participatie, sociale contacten, en de mate van identificatie met de groep of samenleving (Bolt & Torrance, 2005). Bij participatie kan gedacht worden aan het organiseren van en deelnemen aan een buurt-barbecue. Sociale contacten zijn bijvoorbeeld de hoeveelheid kennissen en vrienden. Bij identificatie met de groep of samenleving kan gedacht worden aan de mate dat individuen zichzelf herkennen in de buurt of samenleving. Mensen zien overeenkomstige eigenschappen met de andere mensen binnen de groep of samenleving. Mensen kunnen zich identificeren met anderen doordat ze beide kinderen hebben of ze beiden van dezelfde sport houden.

Dit onderzoek houdt zich bezig met sociale cohesie op buurt- en wijkniveau daarom zal het begrip sociale cohesie en de definitie ervan ook op buurt- wijkniveau behandeld worden. Als het gaat om de sociale cohesie in de buurt verwijst sociale cohesie volgens De Hart (2002, in Bolt & Torrance, 2005) naar: *“de mate waarin de bewoners gemeenschappelijke waarden delen, er sprake is van een zekere sociale controle, van de aanwezigheid en interdependenties van sociale netwerken (..), van vertrouwen in andere bewoners en de bereidheid samen met hen te zoeken naar oplossingen voor collectieve problemen.”* Deze definitie van sociale cohesie bevat een aantal componenten; gemeenschappelijke waarden, sociale controle, sociale netwerken, vertrouwen in elkaar en samenwerking tussen bewoners. Bolt & Torrance (2005) onderscheiden de volgende drie componenten als het gaat om de sociale cohesie op buurtniveau:

- 1) De mate van sociale participatie via sociale interactie en formele participatie (gedragscomponent).

- 2) De mate waarin er gelijkgerichte opvattingen bestaan over de (ongeschreven) regels in de buurt (normen- en waardencomponent).
- 3) De identificatie met de buurt (belevingscomponent).

Men kan deze drie componenten hanteren bij het meten van de sociale cohesie in een buurt en in een wijk. Hierbij moet wel rekening gehouden worden met de samenhang die de componenten met elkaar hebben (Van der Horst et al., 2001, in Bolt & Torrance, 2005). Hoewel deze definitie vooral gespitst is op het buurtniveau kan deze ook worden gebruikt op wijkniveau omdat in de wijk ook sociale interactie en formele participatie is, er zijn ook normen en waarden en men kan zich ook identificeren met hun wijk. Het verschil is dat de sommige indicatoren voor de componenten verschillen tussen de wijk en buurt. Er zal bijvoorbeeld wel in de buurt een barbecue worden georganiseerd en in de wijk niet. Er zal meer gekeken moeten worden naar een vergelijking tussen het aantal vrienden en kennissen. In dit onderzoek zal de definitie van sociale cohesie van Bolt en Torrance gehanteerd worden. Deze is gemakkelijk te gebruiken doordat het begrip sociale cohesie in drie eenvoudige componenten is verdeeld.

2.3 Tuinstadgedachte

De grondlegger van de tuinstadgedachte is Ebenezer Howard. In zijn innovatieve boek 'Tomorrow : A Peaceful Path to Real Reform' uit 1898 wordt deze gedachte uitgelegd. De kern van Howards betoog is om de voordelen van de stad met die van het platteland te combineren (Van der Cammen & De Klerk, 2006). Werk en winkels zijn veelal te vinden in de stad. Hierdoor is de stad aantrekkelijk voor mensen. Maar in de stad is er weinig natuur en weinig ruimte per persoon. Het voordeel van het platteland is het open landschap. Men kan in de vrije natuur wonen met genoeg ruimte.

Howard had weinig met de overheid. Hij had een eigen visie op hoe een wijk of stad eruit moet zien. Howard ontwikkelde een aparte private, bijna bedrijfsmatige bestuursvorm die onafhankelijk van de lokale overheid de belangen van de gemeenschap behartigde (Van der Cammen & De Klerk, 2006). In de tuinstad werd de grond gemeenschappelijk eigendom en door de bewoners gepacht.

Lohof & Reijndorp (2006) laten weten dat de tuinstadgedachte niet alleen ruimtelijk, maar ook in organisatorische zin model heeft gestaan voor afgeschermdde woondomeinen. Net zoals de tuinstad zijn afgeschermdde woondomeinen in Zuid-Afrika privaat, met vaak eigen regels los van de lokale overheid. In Nederland zijn afgeschermdde woondomeinen alleen gekenmerkt door de afscherming, en in mindere mate privaat en door eigen regels geleid. Sommige Nederlandse afgeschermdde woondomeinen hebben een vereniging van eigenaren die gemeenschappelijke zaken regelen zoals het onderhoud van het gemeenschappelijk groen.

2.4 Fysieke afscherming

In dit onderzoek wordt onderzoek gedaan naar de invloed van fysieke afscherming op de sociale cohesie. Het is nuttig om de term fysieke afscherming te definiëren voor dit onderzoek om misverstanden te voorkomen. In dit onderzoek wordt met fysieke afscherming bedoeld: muren, waterpartijen en afstanden. Door middel van deze fysieke afscherming worden delen van wijken onderscheiden van andere delen waardoor besloten delen ontstaan. Met fysieke afscherming worden geen sloten of wegen bedoeld die tussen delen van wijken lopen. De fysieke afscherming in dit onderzoek zorgt ervoor dat de delen van de wijk in zoverre worden afgeschermd zodat er een losstaande entiteit wordt gecreëerd.

2.5 Operationalisering

In dit onderzoek is onderzocht in hoeverre er een relatie is tussen fysieke afscherming en sociale cohesie binnen afgeschermden woondomeinen. Dit wordt onderzocht op buurtniveau en wijkniveau. In dit onderzoek zal de buurt worden gedefinieerd als het kasteel waar men woont, in het geval van het afgeschermden woondomein en het besloten gedeelte waar men woont, in het geval van de tuinstad wijk. Dit gesloten gedeelte komt tot uiting in het feit dat de gedeeltes van de wijk maar per enkele toegangswegen bereikbaar zijn.

Om de relatie tussen sociale cohesie en fysieke afscherming te onderzoeken is het nodig om sociale cohesie te operationaliseren. De componenten van sociale cohesie die door fysieke afscherming worden beïnvloed worden ook geoperationaliseerd. Er wordt gekeken naar sociale cohesie op buurt- en wijkniveau. Met dit in gedachte wordt sociale cohesie op de volgende wijze geoperationaliseerd. Sommige indicatoren zijn alleen voor de buurt, en sommige zijn zowel voor de buurt als wijk. Sociale cohesie is de mate waarin...

Gedragcomponent.

1. de buurtgenoten elkaar begroeten. Hierbij kan gedacht worden aan wanneer buurtgenoten elkaar tegenkomen ze elkaar een goedendag wensen. Hoe hoger deze indicator, hoe hoger de sociale cohesie op buurtniveau.
2. de buurtgenoten elkaar helpen. Bij deze indicator kan gedacht worden aan het oppassen op het huis van de buurtgenoot wanneer deze bijvoorbeeld op vakantie is. Hoe hoger deze indicator, hoe hoger de sociale cohesie op buurtniveau.
3. de buurtgenoten kennissen en vrienden in hun buurt of wijk hebben. Deze indicator spreekt voor zichzelf, de hoeveelheid kennissen en/ of vrienden in hun buurt of wijk. Hoe hoger deze indicator is, hoe hoger de sociale cohesie op buurt- en wijkniveau.

4. *de buurtgenoten met elkaar omgaan. Hierbij kan gedacht worden aan wanneer buurtgenoten bij elkaar op de koffie komen of meedoen aan een buurtactiviteit. Hoe hoger deze indicator is, hoe hoger de sociale cohesie is op buurniveau.*

Normen- en waardencomponent.

De normen- en waardencomponent bestaat uit twee delen, normen en waarden. Normen zijn gedragsregels die het sociale verkeer regelen. Ze komen voort uit geloof of levensovertuiging. Waarden zijn idealen en motieven voor de normen zoals gerechtigheid, vrijheid, gelijkheid. Het is niet te bepalen of normen en waarden door fysieke afscherming worden beïnvloed aangezien het niet zeker is of mensen met dezelfde normen en waarden in het fysiek afgeschermd woondomein zijn gaan wonen omdat ze dezelfde normen en waarden hebben of dat mensen nadat ze in het fysiek afgeschermd woondomein zijn gaan wonen dezelfde normen en waarden hebben gekregen. Doordat deze onzekerheid bestaat wordt deze component niet meegenomen in dit onderzoek. Het is wel interessant om te onderzoeken of mensen in afgeschermd woondomeinen dezelfde normen en waarden hebben dankzij de fysieke afscherming of dat ze dezelfde normen en waarden al hadden, maar daar wordt in dit onderzoek niet naar gekeken.

Belevingscomponent.

5. *de buurtgenoten zich identificeren met hun buurt (kasteel) of wijk. Hierbij kan gedacht worden aan dat de buurtgenoten trots zijn op hun buurt of wijk, en als mensen vragen waar ze vandaan komen dan antwoorden ze met 'hun buurt of wijk'. Hoe hoger deze indicator, hoe hoger de sociale cohesie op buurt- en wijkniveau.*
6. *de buurtgenoten de buurt of de wijk beschouwen als één geheel. Bij deze indicator wordt er gekeken of de buurt of wijk een eenheid is. Hoe hoger de indicator, hoe hoger de sociale cohesie op buurt- wijkniveau.*
7. *er activiteiten worden georganiseerd in de buurt. Daarbij kan gedacht worden aan een buurt barbecue. Hoe hoger deze indicator is, hoe hoger de sociale cohesie op buurniveau is.*

2.6 Conceptueel model

Sociale cohesie op buurt- en wijkniveau is zoals in paragraaf 2.1 verteld verdeeld in drie componenten. Op twee van deze componenten heeft fysieke afscherming wellicht een invloed op. In het conceptueel model is dit schematisch weergegeven.

Zoals in paragraaf 2.4 besproken is heeft fysieke afscherming heeft een bepaalde invloed op de gedragscomponent van sociale cohesie. Hierbij kan gedacht worden aan het sociale netwerk dat mensen hebben in hun wijk. Doordat de wijk Haverleij is verdeeld in meerdere afgeschermd kastelen zal gekeken worden naar het sociale netwerk per kasteel. Dit wordt gedaan omdat de kastelen fysiek zijn afgeschermd van de andere kastelen en de rest van de gemeente. Als het sociale netwerk zich vooral afspeelt in het eigen kasteel kan dit worden veroorzaakt door de fysieke afscherming. De controle wijk (Loovelden) is verdeeld in vijf afzonderlijke gedeelten, hierbij wordt ook gekeken wat het sociale netwerk is binnen de afzonderlijke gedeelten. Er zal ook gekeken worden naar het sociale netwerk per wijk en per gemeente om te kunnen zien waar de sociale netwerken van de onderzochten zich afspelen.

De invloed van de fysieke afscherming op de norm- en waardencomponent van sociale cohesie wordt onderzocht door te kijken naar het sociale gedrag van de mensen. Hierbij kan gedacht worden aan de mate waarbij de bewoners van de wijk elkaar begroeten.

Bij de belevingscomponent van sociale cohesie en de invloed van fysieke afscherming hierop wordt gekeken naar de mate van thuis voelen in de wijk. Er zal gekeken worden in hoeverre de bewoners zich thuis voelen in hun eigen kasteel, in hun wijk, en in hun gemeente. Als bijvoorbeeld de bewoners zich meer thuis voelen in hun eigen kasteel dan in hun eigen wijk, en in de tuinstad wijk voelen de bewoners zich meer thuis in hun wijk, dan kan dit verklaard worden door de fysieke afscherming.

Door de resultaten van elke component te vergelijken per wijk kan de invloed van de fysieke afscherming op de sociale cohesie van de wijk worden achterhaald.

2.7 Hypothesen

Om deelvraag 5 'Wat is het verschil in sociale cohesie tussen het afgeschermd woondomein Haverleij en de 'tuinstad' wijk Loovelden?' te kunnen beantwoorden zijn een aantal hypothesen opgesteld. De hypothesen in dit onderzoek zijn gebaseerd op de theorie. In de theorie zijn er verschillende meningen en resultaten gevonden over afgeschermd woondomeinen. Er is zowel kritiek als lof voor afgeschermd woondomeinen. In dit onderzoek zullen de hypothesen worden gebaseerd op het doel

van afgeschermdde woondomeinen. Het doel van afgeschermdde woondomeinen is om een hechte betrokken gemeenschap te creëren (Hamers et al., 2007). Het is niet zeker of dit doel gehaald wordt. Bij de analyse van de resultaten zal natuurlijk gekeken worden wie er in dit geval gelijk heeft, de voorstanders, of de critici van afgeschermdde woondomeinen.

De hypothesen worden hieronder weergegeven met de onderbouwde theorie en argumentatie. Bij het toetsen van elke hypothese worden twee tegengestelde hypothesen gebruikt, de zogenoemde nul- en alternatieve hypothese. Bij de nulhypothese wordt gesteld dat de status quo behouden blijft. Met de alternatieve hypothese wordt gesteld dat de status quo niet langer geldt en dat deze verworpen wordt door de alternatieve hypothese.

De planvorming van afgeschermdde woondomeinen speelt nadrukkelijk in op een goede leefsituatie en een hecht gemeenschapsleven (Hamers et al., 2007). Er wordt getracht om binnen een afgeschermd woondomein een hecht gemeenschapsleven te creëren door middel van planvorming. Door middel van de manier van indelen en bouwen van de wijk wordt getracht een hecht gemeenschapsleven te realiseren. Voorstanders van afgeschermdde woondomeinen geven aan dat de betrokkenheid in afgeschermdde woondomeinen verhoogd is (Donkers, 2005). Daarom wordt verwacht dat er een hecht gemeenschapsleven in het afgeschermdde woondomein is. Het is niet zeker dat wanneer er getracht wordt een hecht gemeenschapsleven te creëren dat dit ook lukt. Met een hecht gemeenschapsleven zullen de bewoners meer met elkaar omgaan en meer vrienden en kennissen hebben in hun buurt. Daarom is de volgende hypothese opgesteld.

Hypothese 1: Door de fysieke afscherming in het afgeschermdde woondomein (Haverleij) hebben de bewoners van Haverleij meer vrienden en kennissen in hun buurt dan de bewoners van Loovelden.

Voor hypothese 1 zijn de volgende nulhypothese en alternatieve hypothese opgesteld:

H₀ (nulhypothese): Er is geen verschil tussen Haverleij en Loovelden in de mate van vrienden en kennissen in de buurt.

H_A (alternatieve hypothese): Er is wel verschil tussen Haverleij en Loovelden in de mate van vrienden en kennissen in de buurt.

Als keerzijde van gemeenschapsvorming kent men uitsluiting. Het creëren van een gemeenschap gaat vrijwel altijd samen met uitsluiting van anderen (Aarts et al., 2005). Met dit in gedachte is de volgende hypothese opgesteld. Deze hypothese gaat er van uit dat bij het creëren van een gemeenschap in de buurt dit ten koste gaat van de wijk.

Hypothese 2: De bewoners van het afgeschermd woondomein (Haverleij) hebben minder vrienden en kennissen in hun wijk wonen dan de bewoners van Loovelden.

H0 (nulhypothese): Er is geen verschil tussen Haverleij en Loovelden in de mate van het hebben van kennissen en vrienden in de wijk.

HA (alternatieve hypothese): Er is wel verschil tussen Haverleij en Loovelden in de mate van het hebben van kennissen en vrienden in de wijk.

Bewoners van een hechte betrokken gemeenschap zullen meer medebewoners kennen dan gemeenschappen zonder hecht gemeenschapsgevoel. Als er binnen een afgeschermd woondomein getracht wordt om een hecht gemeenschapsleven te creëren dan zal, mits dit slaagt, ook het aantal bewoners dat elkaar kent hoger zijn dan in een niet afgeschermd woondomein. Als men elkaar kent, zullen ze elkaar ook begroeten wanneer ze elkaar tegenkomen. Daarom is hypothese 3 opgesteld om dit te onderzoeken.

Hypothese 3: De bewoners van het afgeschermd woondomein (Haverleij) begroeten hun buurtgenoten meer dan de bewoners van de tuinstad wijk (Loovelden).

De nulhypothese en alternatieve hypothese zijn:

H0 (nulhypothese): Er is geen verschil tussen Haverleij en Loovelden in de mate waarin men wordt begroet en andere begroet in hun buurt.

HA (alternatieve hypothese): Er is wel verschil tussen Haverleij en Loovelden in de mate waarin men wordt begroet en andere begroet in hun buurt.

In het geval van afgeschermd woondomeinen is er duidelijk sprake van zichtbare grenzen en ruimtelijke geslotenheid. Dit gaat gepaard met sociale geslotenheid. Hekwerken, muren, slagbomen, poorten en waterpartijen bepalen de ruimtelijke geslotenheid (Aarts et al., 2005). Sociale geslotenheid zorgt ervoor dat mensen worden uitgesloten van een besloten groep. Ruimtelijke geslotenheid is een wisselwerking tussen ruimtelijke structuren en sociale structuren. Ruimtelijke structuren kunnen mensen het gevoel geven tot een bepaalde plek te behoren. Deze plek kan symbolisch bijdragen aan gemeenschapsvorming wat tot een gemeenschappelijke identiteit kan leiden (Aarts et al., 2005). De ruimtelijke geslotenheid van het afgeschermd woondomein is hoger dan die van de tuinstad wijk. De tuinstad wijk heeft namelijk geen hekwerken, muren, slagbomen, poorten en waterpartijen die de buurten afsluiten. Door de hogere ruimtelijke geslotenheid van het afgeschermd woondomein wordt verwacht dat dit leidt tot een hogere mate van identificatie met de buurt. Om dit te toetsen is de volgende hypothese opgesteld.

Hypothese 4: De mate van identificatie met de buurt is groter in het afgeschermd woondomein (Haverleij) dan in de tuinstad wijk (Loovelden).

Voor hypothese 4 is er een nul- en alternatieve hypothese geformuleerd:

H0 (nulhypothese): Er is geen verschil tussen Haverleij en Loovelden in de mate van identificatie met de buurt.

HA (alternatieve hypothese): Er is wel verschil tussen Haverleij en Loovelden in de mate van identificatie met de buurt.

Aarts et al. (2005) geven aan dat bij het creëren van een gemeenschap vrijwel altijd met uitsluiting te maken heeft. Als men zich in grote mate identificeert met hun buurt, dan zal dit ten koste gaan van de identificatie met de wijk. Bewoners identificeren zich met de gemeenschap waarbij ze horen. Als er een gemeenschap is gecreëerd op buurtniveau dan zal dit tot uitsluiting leiden van de rest van de wijk. Dus als de identificatie met de buurt hoog is dan zal de identificatie met de wijk lager zijn.

Hypothese 5: De bewoners van het afgeschermd woondomein (Haverleij) identificeren zich minder met hun wijk dan de bewoners van Loovelden.

H0 (nulhypothese): Er is geen verschil tussen Haverleij en Loovelden in de mate van het identificeren met hun wijk.

HA (alternatieve hypothese): Er is wel verschil tussen Haverleij en Loovelden in de mate van het identificeren met hun wijk.

Voorstanders van afgeschermd woondomeinen beweren dat afgeschermd woondomeinen de betrokkenheid van bewoners vergroot (Donkers, 2005). Een belangrijk mechanisme rond gemeenschapsvorming heeft te maken met het onderscheid tussen de gemeenschap en hun omgeving (Cohen, 1985 in Aarts et al., 2005). Door middel van dit onderscheid kan een afgeschermd gemeenschap ontstaan. Voor een gemeenschap is het belangrijk dat de mensen binnen de gemeenschap betrokken zijn bij de gemeenschap (Aarts et al., 2005). Dit bevordert de gemeenschapsvorming binnen de buurt. Verwacht wordt dat er binnen het afgeschermd woondomein een hoger gemeenschapsgevoel is waardoor de mensen meer betrokken zijn bij hun buurt. Doordat mensen meer betrokken zijn bij hun buurt, zullen er ook meer activiteiten worden georganiseerd en aan deze activiteiten geparticipeerd. Om dit te onderzoeken zijn hypothese 6 en 7 geformuleerd. Hypothese 6 kijkt naar de mate dat er activiteiten worden georganiseerd in de buurt.

Hypothese 6: De bewoners van het afgeschermdde woondomein (Haverleij) organiseren meer activiteiten in hun buurt dan de bewoners van de tuinstad wijk (Loovelden).

De nulhypothese en alternatieve hypothese zijn:

H0 (nulhypothese): Er is geen verschil tussen Haverleij en Loovelden in de mate van organiseren van activiteiten in de buurt.

HA (alternatieve hypothese): Er is wel verschil tussen Haverleij en Loovelden in de mate van organiseren van activiteiten in de buurt.

Bij hypothese 7 wordt er gekeken of er aan deze georganiseerde activiteiten wordt geparticipeerd. De mate van participatie wordt vergeleken tussen het afgeschermdde woondomeinen en de tuinstad wijk.

Hypothese 7: De bewoners van het afgeschermdde woondomein (Haverleij) participeren meer aan de activiteiten in de buurt dan de bewoners van de tuinstad wijk (Loovelden).

De nulhypothese en alternatieve hypothese zijn:

H0 (nulhypothese): Er is geen verschil tussen Haverleij en Loovelden in de mate van participatie aan de activiteiten in de buurt.

HA (alternatieve hypothese): Er is wel verschil tussen Haverleij en Loovelden in de mate van participatie aan de activiteiten in de buurt.

Binnen de planvorming voor afgeschermdde woondomeinen wordt nadrukkelijk gespeeld op een hechte gemeenschap (Hamers et al., 2007). Afgeschermdde gebieden kunnen symbolisch, mits de wil er is, bijdragen aan het vormen van een gemeenschap (Van Lieshout en Aarts, 2005, in Aarts et al., 2005). Donkers (2005) laat weten dat voorstanders van afgeschermdde woondomeinen beweren dat er meer sociale cohesie en gemeenschapszin op buurtniveau is binnen afgeschermdde woondomeinen. Daarom wordt verwacht dat fysieke afscherming zorgt voor een hechte gemeenschap binnen het afgeschermdde woondomein op buurtniveau. Binnen het afgeschermdde woondomein wordt nadrukkelijk ingezet op een hechte gemeenschapszin op buurtniveau. Binnen de tuinstad wijk is dit niet nadrukkelijk gedaan. Hierdoor wordt verwacht dat de buurtgenoten binnen het afgeschermdde woondomein elkaar meer helpen dan dat buurtgenoten uit de tuinstad wijk elkaar helpen. Om dit te toetsen is hypothese 8 geformuleerd.

Hypothese 8: De bewoners van het afgeschermdde woondomein (Haverleij) helpen hun buurtgenoten meer dan de bewoners van de tuinstad wijk (Loovelden).

De nulhypothese en alternatieve hypothese zijn:

H0 (nulhypothese): Er is geen verschil tussen Haverleij en Loovelden in de mate waarin men buurtgenoten helpt.

HA (alternatieve hypothese): Er is wel verschil tussen Haverleij en Loovelden in de mate waarin men buurtgenoten helpt.

Zoals Hamers et al. (2007) aangeeft wordt er bij afgeschermden woondomeinen ingezet op het creëren van een hechte gemeenschap. Voorstanders van het afgeschermden woondomein als plan beweren dat de betrokkenheid en gemeenschapszin binnen afgeschermden woondomeinen hoog is (Donkers, 2007). Bewoners van het afgeschermden woondomein zullen hun buurt als een eenheid beschouwen als deze beweringen juist zijn. Bij gemeenschapsvorming is het belangrijk dat er een onderscheid wordt gemaakt tussen gemeenschap en omgeving. Er worden grenzen gecreëerd om een onderscheid te maken tussen leden van de gemeenschap en andere actoren (Cohen, 1985 in Aarts et al., 2005). Als deze grenzen gecreëerd zijn dan zal de bewoners van het afgeschermden woondomein de buurt als één geheel zien, hypothese 9 is geformuleerd om dit te toetsen.

Hypothese 9: De bewoners van het afgeschermden woondomein (Haverleij) beschouwen hun buurt meer als een eenheid dan de bewoners van Loovelden hun buurt als een eenheid beschouwen.

De nulhypothese en alternatieve hypothese zijn:

H0 (nulhypothese): Er is geen verschil tussen Haverleij en Loovelden in de mate van het beschouwen van de buurt als eenheid.

HA (alternatieve hypothese): Er is wel verschil tussen Haverleij en Loovelden in de mate van het beschouwen van de buurt als eenheid.

Bij gemeenschapsvorming worden grenzen gecreëerd tussen alles wat wel bij de gemeenschap hoort en alles daarbuiten (Cohen, 1985 in Aarts et al., 2005). Hierdoor wordt duidelijk onderscheid gemaakt. Gemeenschapsvorming gaat haast altijd samen met uitsluiting. Als een buurt tot een gemeenschap met duidelijk grenzen is gemaakt dan zal deze buurt zich als een eenheid beschouwen. Vermoed wordt dat dit heeft weer tot gevolg dat de wijk in mindere mate als eenheid wordt beschouwd.

Hypothese 10: De bewoners van het afgeschermden woondomein (Haverleij) beschouwen hun wijk minder als een eenheid dan de bewoners van Loovelden hun wijk als een eenheid beschouwen.

H0 (nulhypothese): Er is geen verschil tussen Haverleij en Loovelden in de mate van het beschouwen van de wijk als eenheid.

HA (alternatieve hypothese): Er is wel verschil tussen Haverleij en Loovelden in de mate van het beschouwen van de wijk als eenheid.

3. Methoden

In dit hoofdstuk worden de methoden die in dit onderzoek gebruikt worden uitgelicht. Er wordt gekeken naar de onderzoeksstrategie, onderzoeksmateriaal, de enquête en de onderzoekskwaliteit.

3.1 Onderzoeksstrategie

In dit onderzoek wordt een vergelijking gemaakt tussen een afgeschermd woondomein en een tuinstad wijk. De wijk Haverleij is een afgeschermd woondomein. De wijk Loovelden is de tuinstad wijk. Er wordt gekeken wat de invloed van fysieke afscherming is op de sociale cohesie binnen afgeschermd woondomeinen. De verschillende buurten (kastelen) van het afgeschermd woondomein zijn fysiek afgeschermd van elkaar door middel van afstanden, water en muren. De tuinstad wijk Loovelden wordt als controle wijk gebruikt omdat deze wijk hetzelfde is als het afgeschermd woondomein op één punt na, de fysieke afscherming. Hierdoor kan worden gekeken wat de invloed van de fysieke afscherming is op de sociale cohesie. Er wordt eerst gekeken naar de sociale cohesie op buurt- en wijkniveau in beide wijken. Daarna wordt de sociale cohesie op buurtniveau tussen de wijken vergeleken op significante verschillen. Hierna wordt hetzelfde gedaan maar dan op wijkniveau. Als er geen verschil is tussen de wijken op buurt- en wijkniveau dan kan men concluderen dat de fysieke afscherming geen invloed heeft. Als er wel een significant verschil is tussen de wijken kan men concluderen dat de fysieke afscherming van invloed is omdat het enige verschil tussen de wijken de fysieke afscherming is.

In de ideale situatie, zoals hierboven aangegeven, is het gewenst om twee identiek afgeschermd wijken te analyseren die verschillen op één punt. De ene wel en de andere niet fysiek afgeschermd. Maar in de werkelijkheid bestaat deze ideale situatie niet. Daarom is het nodig om zo min mogelijk onbekende variabelen te hebben zodat de interne en externe validiteit zo hoog mogelijk is (Vennix, 2006). Als er te veel onbekende variabelen zijn dan zal de mate waarin de conclusies van het onderzoek geldig zijn voor de onderzoeksgroep en de gehele populatie lager liggen.

In dit onderzoek wordt gebruik gemaakt van een survey om een breed beeld te krijgen van de invloed van fysieke afscherming op de sociale cohesie. Er zijn binnen de twee wijken enquêtes gehouden om te zien wat de sociale cohesie in een afgeschermd woondomein is en wat de sociale cohesie in een tuinstad wijk is.

Een survey kan men herkennen aan een aantal zaken (Verschuren & Doorewaard, 2007):

1. Een ruim domein, bestaande uit een groot aantal onderzoekseenheden.
2. Een arbeidsextensieve datagenerering.

3. Meer breedte dan diepte.
4. Een aselechte steekproef.
5. Een beweerde dat bestaat uit (scores op) variabelen en relaties daartussen.
6. Een van tevoren vastgelegde procedure voor datagenerering.
7. Kwantitatieve gegevens en dito analyse.

In dit onderzoek zijn twee wijken met ongeveer 3000 inwoners onderzocht. Hiermee komt het aantal onderzoekseenheden op ongeveer 6000 te staan. Omdat er een groot aantal onderzoekseenheden zijn is er een steekproef gehouden. De meest ideale vorm van steekproef is de aselechte steekproef. Bij een aselechte steekproef heeft ieder element uit de populatie een gelijke kans om in de steekproef meegenomen te worden (Vennix, 2006). In dit onderzoek is het niet mogelijk om een aselechte steekproef te trekken. Hiervoor is het nodig dat volgens zuivere toeval een ondervraagde geselecteerd wordt. Dit is in dit onderzoek niet mogelijk omdat hij bij het afnemen van enquêtes langs de deuren mogelijk is dat de bewoners niet thuis zijn. Degene die wel worden geënquêteerd zijn toevallig op een bepaald tijdstip wel thuis doordat ze bijvoorbeeld niet werken. Hierdoor is er gewerkt met een systematische steekproef. Er wordt een bepaalde systematiek gebruikt die het toeval nadert (Vennix, 2006). Er is op verschillende tijdstippen geënquêteerd zodat mensen die overdag werken en 's avonds wel thuis zijn ook kans hebben om te worden geënquêteerd.

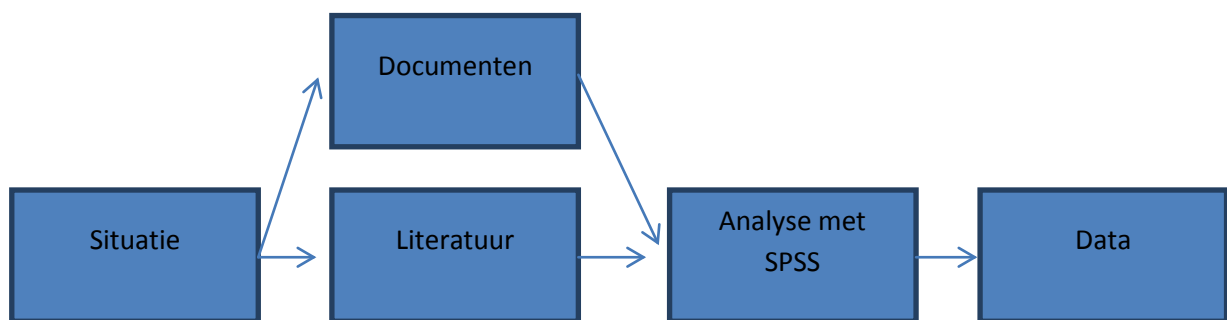
Om de resultaten uit de enquête te analyseren zijn deze één voor één ingevoerd in SPSS. Dit is een statisch programma die door middel van verschillende testen verbanden tussen variabelen weergeeft. De gegevens zijn na het invoeren onderverdeeld in de twee wijken. Een 0 geeft de wijk Loovelden aan en een 1 geeft de wijk Haverleij aan. Onder de variabele 'wijk' krijgen de gegevens van de wijk Loovelden een 0 en de gegevens van de wijk Haverleij een 1. Deze onderscheiding is nodig om in SPSS de twee wijken met elkaar te vergelijken. Nadat alle gegevens zijn ingevoerd is gewerkt met een t-test om de hypothesen te testen. De twee variabelen zijn onafhankelijk van elkaar doordat ze uit twee verschillende wijken komen. Daarom wordt er gewerkt met een 'independent samples t-test'. Er zijn twee wijken (Loovelden en Haverleij) en er wordt gekeken of de ene wijk gemiddeld beter scoort op een indicator dan de andere wijk. Per hypothese is een t-test gedaan en de resultaten daarvan zijn toegevoegd als bijlage 3. Bij deze resultaten wordt gekeken of de verschillen tussen de indicatoren significant zijn. Als laatste zijn de resultaten geanalyseerd. Uit deze analyse is per hypothese gekeken of de nulhypothese verworpen dient te worden.

3.2 Onderzoeksmateriaal

Het onderzoeksobject is in dit onderzoek een 'tuinstad' wijk en een afgeschermd woondomein. Door het bestuderen van deze objecten via enquêtes is er data verkregen.

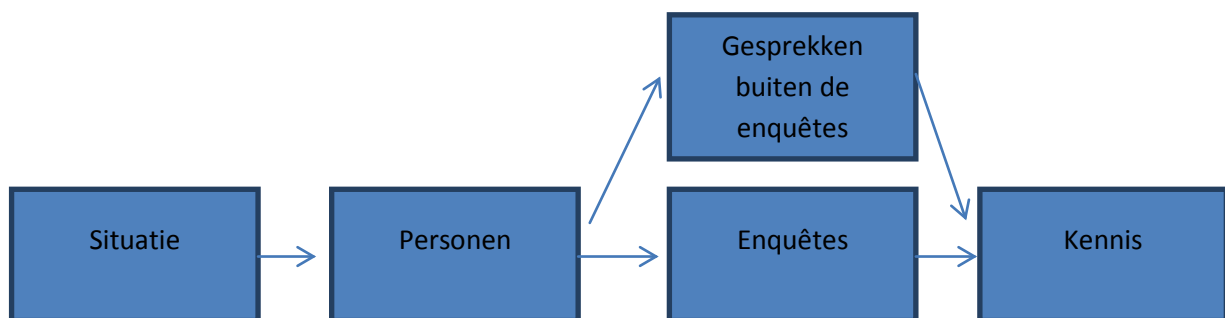
Aangezien beide wijken ongeveer 3000 inwoners hebben is het nodig om per wijk 341 enquêtes af te nemen voor een betrouwbaarheidsniveau van 95% (Corpos, zd.). Omdat dit onderzoek in een kort tijdsbestek gedaan is, was het niet haalbaar zijn om 341 enquêtes per wijk te doen. Er zijn in de wijk Loovelden 19 enquêtes en in de wijk Haverleij 20 enquêtes gehouden. Hierdoor wordt de betrouwbaarheid van de resultaten verminderd.

In het begin van het onderzoek zal vooral documenten en literatuur als bronnen gebruikt worden. Deze bronnen worden als eerste geraadpleegd om een goed beeld te krijgen van sociale cohesie en afgeschermden woondomeinen. Dit gedachtegoed is in figuur 3.1 schematisch weergegeven.

Figuur 3.1

Hierna is door middel van enquêtes informatie verschaft over de sociale cohesie in de wijken. Buiten de enquêtes door is andere informatie over de wijk verkregen. Uit gesprekken met buurtbewoners van de wijken is andere informatie verschaft. Dit is in figuur 3.2 schematisch weergegeven. Uit een gesprek met een buurtbewoner kwam naar voren dat er veel activiteiten werden georganiseerd in zijn wijk. Hij was getrouwd en had geen kinderen. Hij deed niet mee aan de activiteiten aangezien de activiteiten vooral voor kinderen waren. De resultaten van de enquêtes zijn cijfermatig van aard. Waardoor een vergelijking vergemakkelijkt wordt. De cijfers zijn in SPSS ingevoerd en geanalyseerd.

Figuur 3.2

3.3 Enquête

De enquêtes zijn in bijlage 1 en 2 in te zien. De enquête wordt allereerst ingeleid door middel van een stuk tekst waarin uitgelegd wordt wat sociale cohesie inhoudt. Dit wordt gedaan omdat niet iedereen op de hoogte is van de term sociale cohesie. Het is nodig dit uit te leggen zodat men de enquête goed in kan vullen.

Na de introductie wordt er uitgelegd wat er met buurtgenoten wordt bedoeld in de enquête. Bij de wijk Haverleij wordt de mensen die bij elkaar in het kasteel wonen bedoeld. Bij de wijk Loovelden wordt met buurtgenoten de mensen bedoeld die bij elkaar in één gedeelte wonen. De wijk is namelijk in gedeeltes opgedeeld die gemakkelijk te onderscheiden zijn qua naam. Tijdens het afnemen van de enquête wordt door de interviewer dit punt nog verder uitgelegd bij onduidelijkheden.

Voordat er begonnen wordt met de vragen zal er eerst worden gevraagd naar de duur dat men in de wijk woont. Dit wordt gedaan zodat de betrouwbaarheid niet in het geding komt. Als een ondervraagde bijvoorbeeld pas een paar dagen in de wijk woont, is de kans groot dat men de wijk nog niet goed kent. Zo kan het zijn dat men elkaar in de buurt veel begroet maar dat dit nog niet door de ondervraagde ondervonden is door de korte duur dat men in de wijk woont. Nadat de enquêtes zijn afgenomen zal worden gekeken naar de duur dat men in de wijk woont. Daarna kan worden beslist of een enquête niet wordt meegenomen doordat men nog niet lang in de wijk woont. Bij dit onderzoek wordt een woon duur van minder dan een jaar gedefinieerd als te kort. Als de ondervraagde een jaar in de wijk woont dan heeft men alle seizoenen meegemaakt. Men heeft dus kunnen ervaren hoe de wijk is tijdens elk evenement die het jaar te bieden heeft. Dit is belangrijk aangezien de wijk wellicht veel activiteiten organiseert in de lente maar in mindere mate in de winter. Als de ondervraagde alleen de winter in de wijk heeft meegemaakt dan kan deze het ervaren dat er niet veel activiteiten in de wijk worden georganiseerd terwijl dit niet juist is.

De enquête heeft verder elf vragen. Deze vragen kunnen beantwoord worden door middel van de Likert schaal. Voor deze schaal is gekozen zodat de ondervraagden de vragen snel kunnen invullen. Als de enquête te lang duurt dan zal er minder respons zijn. De ondervraagden vragen meestal in het begin van de enquête waar het overgaat en hoelang het duurt. De respondent kan een antwoord geven door middel van aankruisen. De respondent kan kiezen uit vijf antwoordmogelijkheden; helemaal niet, niet echt, soms, enigszins en veel. Dit meetniveau is van ordinaal niveau. Er is duidelijk een sprake van rangorde. Er is niet te zeggen dat het verschil tussen de antwoordmogelijkheden 'helemaal niet' en 'niet echt' even groot is als het verschil tussen 'enigszins' en 'veel'.

Het voordeel van het gebruik van de Likert schaal is dat de resultaten gemakkelijk te verwerken zijn in tegenstelling tot open vragen. Bij open vragen moet de onderzoeker op het einde de vragen interpreteren om data te reduceren (Vennix, 2006). Het reduceren van data kost veel tijd. Als met de Likert schaal gewerkt kan worden dan heeft dit de voorkeur.

Op het einde van de enquête wordt gevraagd naar een cijfer voor de sociale cohesie in de buurt. Dit cijfer is tussen de 1 en de 10, waarbij 1 het laagste is en 10 het hoogste. Dit cijfer geeft een beeld van hoe de mensen de sociale cohesie in de buurt in zijn totaal ervaren. Hoewel dit niet direct onderzocht wordt in dit onderzoek is het toch belangrijk dit te weten omdat dit een beeld geeft van

3.4 Onderzoekskwaliteit

Om de kwaliteit van het onderzoek te garanderen wordt gekeken naar de interne validiteit, de betrouwbaarheid en de externe validiteit (generaliseerbaarheid van de resultaten van het onderzoek). Interne validiteit is de mate waarin de conclusies van het onderzoek geldig zijn voor de onderzoeksgroep.

Er wordt onderzoek gedaan naar de sociale cohesie op buurt- en wijkniveau. De gekozen indicatoren zijn speciaal ontwikkeld voor de componenten van sociale cohesie op buurniveau van Bolt & Torrance (2005). Hierdoor is de interne validiteit hoog omdat de indicatoren zijn gebaseerd op componenten voor sociale cohesie op buurniveau uit eerder onderzoek. Maar de gekozen indicatoren worden ook gebruikt als indicatoren voor sociale cohesie op wijkniveau. Hoewel het schaalniveaus niet heel veel verschillen van elkaar, is de interne validiteit toch lager doordat de indicatoren gebaseerd zijn op componenten voor buurniveau en niet speciaal voor het wijkniveau zijn gemaakt.

Er is gekozen voor een steekproef, daardoor wordt niet de gehele onderzoeksgroep benaderd. Het doel van een steekproef is om via generalisatie te komen tot uitspraken over de gehele populatie. Naarmate de steekproefgrootte toeneemt, neemt de kans op betrouwbare uitspraken over de totale populatie ook toe. Externe validiteit is de mate waarin deze conclusies ook van toepassing zijn op de gehele populatie. Aangezien het aantal afgenomen enquêtes laag is, is de externe validiteit laag. De uitspraken zijn in mindere mate betrouwbaar op de gehele populatie. De conclusies zijn in mindere mate generaliseerbaar.

Maar ook de homogeniteit van de onderzoeksgroep heeft invloed op de validiteit. Een groot aandeel van de onderzoeksgroep valt in de leeftijdsgroep 25 tot 45 jaar met 40% en een kleiner maar toch significant deel in 45 tot 65 jaar met ongeveer 20 procent. Een groot aandeel zijn huishoudens met kinderen in beide wijken. Het aandeel huishoudens zonder kinderen is in beide wijken ook redelijk

hoog. Doordat de wijken grote dezelfde groepen hebben, zijn ze redelijk homogeen. Het zijn voornamelijk huishoudens met jonge kinderen, of huishoudens zonder kinderen. Een wijk die meer verdeeld is, heeft een lagere homogeniteit. Als voorbeeld kan men nemen dat wanneer er een steekproef gedaan wordt bij 50 personen met dezelfde mening dan volstaat één enquête (Vennix, 2006). Hoe groter de heterogeniteit van de populatie hoe meer steekproeven er gedaan dienen te worden. De redelijk homogeniteit van de populatie van de twee wijken compenseren een beetje het lage aantal enquêtes die afgenomen zijn.

Een onderzoek is betrouwbaar als bij herhaalde metingen dezelfde uitkomsten zouden worden vastgesteld (Vennix, 2006). Bij de betrouwbaarheid wordt gekeken naar het optreden van toevalsfouten. Om er achter te komen of en in welke mate er bij dit onderzoek sprake is van toevalsfouten zal deze herhaald moeten worden. Als er toevalsfouten zijn in dit onderzoek dan zal herhaling een ander resultaat leveren. Een meting is eenvoudig te herhalen als bijvoorbeeld de lengte van personen wordt gemeten. Maar een enquête over sociale cohesie opnieuw afnemen is lastig. De ondervraagde heeft de vragen al eerder gehad en is wellicht niet bereid opnieuw mee te werken. Daardoor kan een vergelijkbaar onderzoek gedaan worden in andere vergelijkbare wijken. Het nadeel hiervan is dat de resultaten niet veel over de in dit onderzoek gekozen onderzoeksgroep verteld. Maar de resultaten vertellen wat over de gehele populatie.

4. Analyse

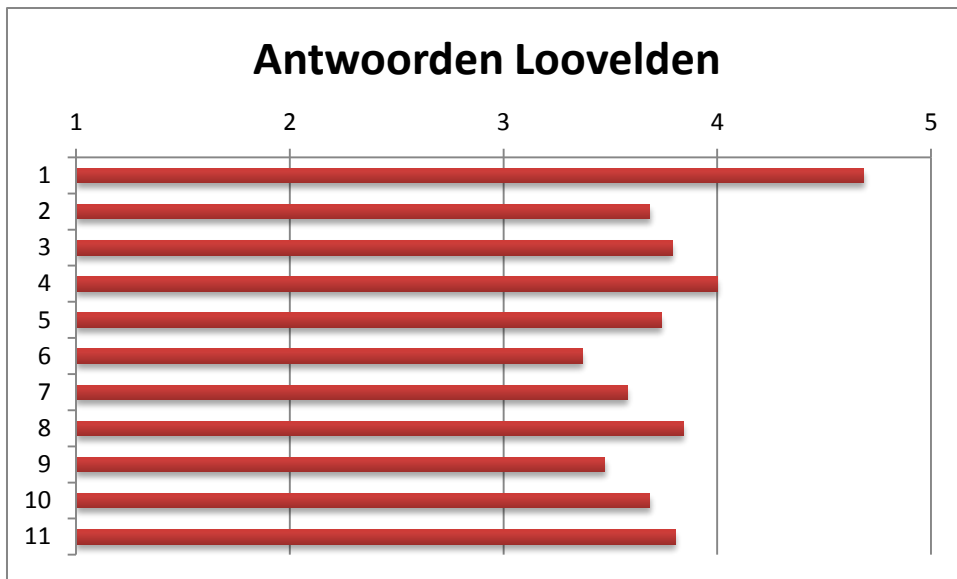
In dit hoofdstuk worden de resultaten van de enquêtes weergegeven en hieraan wordt duiding gegeven. Daarna zullen de hypothesen getoetst worden met behulp van de resultaten van SPSS.

4.1 Analyse enquêtes

De antwoorden op de vragen van de enquêtes zijn in tabel 4.1 tot en met tabel 4.3 weergegeven. In figuur 4.1 is de legenda van de tabellen te zien. De vragen konden worden beantwoord met een vijftal antwoorden, namelijk 1 (helemaal niet), 2 (niet echt), 3 (soms/ redelijk), 4 (enigszins) en 5 (veel). De antwoorden zijn van ordinaal meetniveau, er is sprake van een rangorde. Kenmerkend voor een ordinale schaal is dat een hoger getal aangeeft dat iemand meer van een kenmerk bezit dan iemand met een lager getal. Met andere woorden, als gekeken wordt naar het aantal vrienden in de buurt en bij de Loovelden is dat gemiddeld 4,68 en bij Haverleij is dat 4,45 gemiddeld, dan kan men stellen dat bewoners in Loovelden gemiddeld meer vrienden heeft in de buurt dan de bewoners van Haverleij.

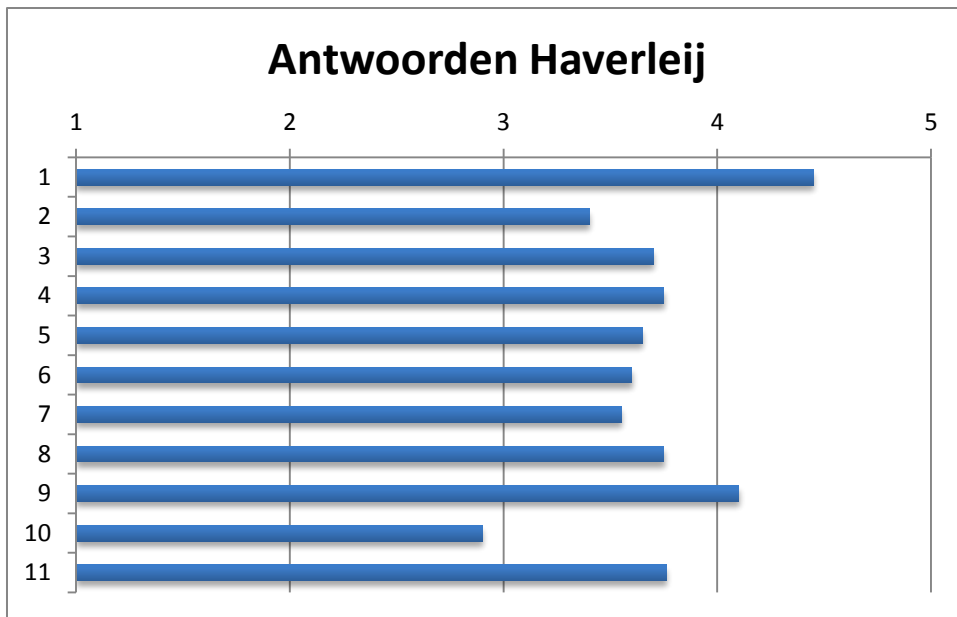
- 1: mate van begroeten en worden begroet door buurtgenoten.
- 2: mate van buurtgenoten helpen.
- 3: mate van vrienden en kennissen in buurt.
- 4: mate van vrienden en kennissen buiten buurt in wijk.
- 5: mate van identificeren met buurt.
- 6: mate van identificeren met wijk.
- 7: mate van beschouwen wijk als eenheid.
- 8: mate van beschouwen buurt als eenheid.
- 9: mate van activiteiten in buurt.
- 10: mate van participatie aan activiteiten in buurt.
- 11: cijfer sociale cohesie buurt.

Figuur 4.1

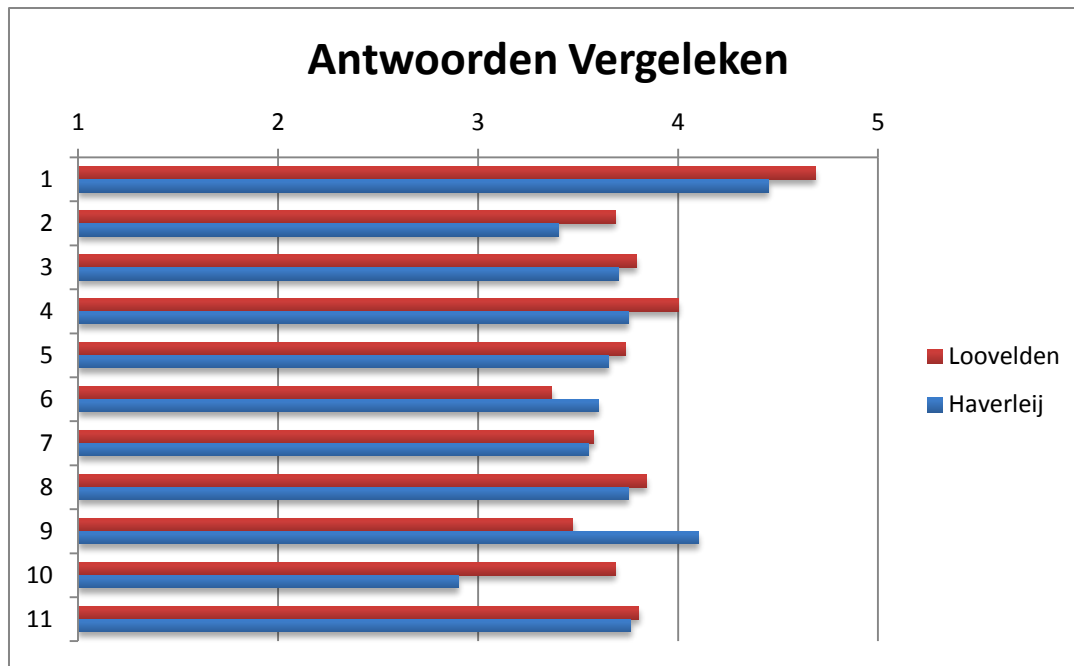
Tabel 4.1

In tabel 4.1 zijn de antwoorden voor de wijk Loovelden weergegeven. Als naar de tabel gekeken wordt valt één ding gelijk op, op elke vraag is ruim boven de 3 (soms/ redelijk) beantwoord. Kortom de ondervraagden uit Loovelden zijn gemiddeld positief over hun wijk. Wat nog meer opvalt, is de hoge score van vraag 1 ten opzichte tot de rest van de vragen. Bij vraag 1 werd er gekeken naar de mate dat buurtgenoten elkaar begroeten. Een hoge score hierop geeft aan dat dit veel gedaan wordt daarentegen geeft een lage score aan dat men elkaar niet veel begroeten. In de wijk Loovelden begroeten de mensen elkaar veel. De mate waarin men elkaar met bijvoorbeeld op het huis passen is bovengemiddeld met een 3,68. De bewoners van Loovelden zijn bereid om hun buurtgenoten te helpen. Ze hebben iets meer vrienden in hun buurt wonen dan buiten in de wijk maar dit verschil is klein. De bewoners identificeren zich zowel met hun buurt en met hun wijk echter ze identificeren zich meer met hun buurt. Ook beschouwen de bewoners van Loovelden hun wijk en buurt als een eenheid. Hun buurt wordt meer als een eenheid beschouwd dan hun wijk. De mensen in de wijk geven aan dat er redelijk veel activiteiten worden georganiseerd in hun buurt, ze participeren ook aan deze activiteiten. De bewoners van Loovelden geven de sociale cohesie in hun buurt een cijfer van 7,4. Dit duidt aan dat men, hoewel er een aantal verbeterpunten zijn, over het algemeen tevreden is over de sociale cohesie in hun buurt.

Tabel 4.2

De antwoorden van de enquêtes van de wijk Haverleij zijn in tabel 4.2 te vinden. Er zijn een aantal uitschieters te vinden maar alle vragen, met uitzondering van vraag 10, scoren hoger dan soms/redelijk (3). Dit betekent dat de bewoners van Haverleij op bijna elke vraag positief geantwoord hebben. Haverleij is een sociale wijk waar men elkaar begroet en wordt begroet. De mate waarin men op elkaars huis past of iets vergelijkend is net boven het gemiddelde. De bewoners van Haverleij hebben meer vrienden en kennissen in hun wijk wonen dan in hun buurt. Echter is dit verschil minimaal te noemen. Inwoners van Haverleij identificeren zich met zowel hun buurt als hun wijk. Hoewel het verschil klein is, identificeren ze zich net iets meer met hun buurt. Het verschil is minimaal maar de bewoners van Haverleij beschouwen hun buurt meer als een eenheid dan hun wijk. De bewoners geven aan dat er in hun buurt veel activiteiten worden georganiseerd. Maar de ondervraagden deden niet echt mee met deze georganiseerde activiteiten. Het bleek dat de activiteiten in de buurt vaak voor kinderen werden georganiseerd, waardoor de ondervraagde, die geen kinderen had, niet meedeed aan de buurtactiviteiten. Maar één persoon verklaart niet waarom het gemiddelde laag is. Een precieze verklaring is niet gevonden, hiervoor is meer onderzoek nodig. De inwoners van Haverleij geven hun buurt een 7,5 voor sociale cohesie, dit is een ruimvoldende.

Tabel 4.3

In tabel 4.3 zijn de antwoorden van zowel Haverleij (afgeschermd woondomein) als Loovelden (tuinstadwijk) weergegeven zodat ze gemakkelijk met elkaar te vergelijken zijn. Wat als eerste opvalt, is het grote verschil in antwoord bij vraag 10. Bij vraag 10 werd er gevraagd naar de participatie van de buurtbewoners bij activiteiten. Bij Loovelden is de participatie aan activiteiten hoger dan bij Haverleij. Een andere vraag die opvalt, is vraag 9, waarbij gevraagd werd naar de mate dat er activiteiten worden georganiseerd in de buurt. Het aantal activiteiten dat in de buurt wordt georganiseerd is hoger in Haverleij dan in Loovelden. Op de meeste vragen scoort Loovelden beter dan Haverleij: de mate van buurtgenoten begroeten en begroet worden, de mate van buurtgenoten helpen, de mate van vrienden en kennissen in de buurt en in de wijk, de mate van identificatie met de buurt, de mate van het beschouwen van de wijk en de buurt als eenheid, de participatie aan activiteiten in de buurt en het cijfer voor de sociale cohesie in de buurt. Op twee antwoorden scoort Haverleij beter dan Loovelden, namelijk de mate van identificatie met de wijk en de mate dat er activiteiten in de buurt worden georganiseerd.

4.2 Statistische toetsen

De resultaten zijn van een ordinaal meetniveau daarom wordt er gewerkt met een t-test. Deze toets wordt gebruikt bij een steekproef van kleiner dan 30, wat is dit onderzoek van toepassing is. Een independent samples t-test wordt gebruikt omdat er sprake is van een vergelijking tussen twee onafhankelijke variabelen, namelijk de gegevens van Haverleij en van Loovelden, om te kijken of de één beter scoort dan de ander. De tabellen zijn toegevoegd in bijlage 3. In de eerste tabel in de

output van de independent samples t-test worden de statistieken van de twee wijken weergegeven. In de tabel geeft de N het aantal respondenten aan. Hier staat dat de wijk Loovelden 19 respondenten heeft en Haverleij 20.

De eerste hypothese veronderstelt dat door de fysieke afscherming in afgeschermd woondomeinen de bewoners meer vrienden en kennissen hebben in de buurt dan bewoners van een tuinstad wijk. In de tabel onder 'mean' is te zien dat de inwoners van Haverleij (afgeschermd woondomein) gemiddeld 3,7895 vrienden en kennissen in de buurt heeft en dat inwoners van Loovelden (tuinstad wijk) gemiddeld 3,7000 vrienden en kennissen heeft in de buurt. Dit betekent dat in de inwoners van Haverleij meer vrienden en kennissen in hun buurt hebben wonen dan de inwoners van Loovelden, maar is dit verschil significant? Met andere woorden is dit verschil in vrienden en kennissen tussen de wijken niet op toeval berust. Deze vraag wordt in de tweede tabel beantwoord.

De standaarddeviatie zegt iets over de spreiding van de getallen in de gegevensset. Met andere woorden, de standaarddeviatie geeft de gemiddelde afstand van de gegevens ten opzichte van het gemiddelde aan. Een lage standaarddeviatie geeft aan dat de waarden dicht bij het gemiddelde liggen, een hoge standaarddeviatie geeft aan dat er relatief veel waarden ver van het gemiddelde afliggen. De spreiding van de waarden zijn belangrijk om een goed beeld te krijgen van de gegevens. Als voorbeeld: de gemiddelde lichaamstemperatuur van een persoon is 37 graden, dit veronderstelt dat hij zich goed voelt, maar deze persoon staat met een voet in een emmer met ijs staan en met de andere voet in een emmer met kokend water. Gemiddeld genomen voelt hij zich goed maar als men naar de spreiding kijkt weet men dat dit niet waar is. Hoe kleiner de standaarddeviatie hoe kleiner de verschillen tussen de antwoorden zijn. Loovelden heeft een spreiding (standaarddeviatie) van 0,85498 en Haverleij heeft een standaarddeviatie van 1,03110. Dit betekent dat de antwoorden van Loovelden dichter bij het gemiddelde liggen dan die van Haverleij.

De wijk Loovelden heeft een standaardfout van 0,19615 en de wijk Haverleij van 0,23056. De standaardfout geeft aan hoe goed de steekproef is. Als de standaardfout hoog is dan is de steekproef minder betrouwbaar. Hierdoor is de kans groot dat het steekproefgemiddelde afwijkt van het populatiegemiddelde. Een standaardfout heeft niets te maken met gewone fouten en geeft alleen maar aan dat resultaten op basis van een steekproef altijd zullen verschillen van resultaten op basis van een hele populatie. De standaardfout van Loovelden en Haverleij is niet al te hoog waardoor de steekproef redelijk betrouwbaar is.

Voor hypothese 1 zijn hieronder de nulhypothese en alternatieve hypothese opgesteld. Door middel van de tweede tabel kan worden vastgesteld of de nulhypothese verworpen dient te worden in het voordeel van de alternatieve hypothese.

H0 (nulhypothese): Er is geen verschil tussen Haverleij en Loovelden in de mate van vrienden en kennissen in de buurt.

HA (alternatieve hypothese): Er is wel verschil tussen Haverleij en Loovelden in de mate van vrienden en kennissen in de buurt.

De tweede tabel vertelt of Haverleij en Loovelden verschillen in het gemiddelde cijfer. Allereerst zal gekeken moeten worden naar de Levene's test om te zien of er gelijkheid is in variantie. Met andere woorden, ben je appels met appels (gelijkheid in variantie) aan het vergelijken of appels met peren (geen gelijkheid in variantie). Variantie is een manier om de spreiding binnen een gegevensset aan te duiden. Het is de bedoeling om een vergelijking te doen tussen gelijke varianties, oftewel je moet appels met appels vergelijken. Er is geen gelijkheid in variantie als de Levene's test significant kleiner is dan 0,05. De significantie is 0,450. Dit is groter dan 0,05 waardoor er gelijkheid is in variantie en we moeten kijken in de bovenste rij 'equal variances assumed'.

Onder 'mean difference' is het verschil tussen de wijken weergegeven in de gemiddelden van de mate van vrienden en kennissen in de buurt, dit bedraagt 0,08947. Dit verschil is significant als de significantie onder een waarde van 0,05 ligt bij een betrouwbaarheidsniveau van 95%. Met andere woorden, bij een significantie waarde onder de 0,05 kan er met 95 procent zekerheid worden gezegd dat het verschil niet op toeval berust. De significantie waarde is met 0,770 hoger dan 0,05. Dit verschil is niet significant en het is met 95% of meer zekerheid te zeggen dat dit verschil niet bestaat. Dit betekent dat er een kans van 77,0% is op een fout. Dus we kunnen niet stellen dat er een significant verschil is tussen Haverleij en Loovelden in de mate dat bewoners vrienden en kennissen in de buurt hebben wonen.

Er kan met 95% betrouwbaarheid worden vastgesteld dat de nulhypothese niet verworpen hoeft te worden in voorkeur van de alternatieve hypothese. Dus de nulhypothese wordt aangenomen. Er kan niet worden vastgesteld dat er een significant verschil is tussen Haverleij en Loovelden in de mate van vrienden en kennissen in de buurt. Dit is tegen de verwachting in aangezien de theorie verteld dat er binnen afgeschermd woondomeinen getracht wordt om een hecht en betrokken gemeenschapsleven te creëren (Donkers, 2005) (Hamers et al., 2007). Een hecht gemeenschapsleven veronderstelt dat bewoners van het afgeschermd woondomein meer vrienden en kennissen in hun buurt hebben omdat ze een hechte gemeenschap zijn. Aan de andere kant is er ook theorie die veronderstelt dat er geen sterk gemeenschappelijk gevoel is binnen afgeschermd woondomeinen (Lohof & Reijndorp, 2006). Uit de resultaten blijkt dit ook niet waar te zijn. Een mogelijke verklaring voor de gevonden feiten is dat de fysieke afscherming blijkbaar geen invloed heeft op de mate van vrienden en kennissen in afgeschermd woondomeinen.

De tweede hypothese sluit aan bij de eerste hypothese. Beide houden ze zich bezig met het aantal vrienden en kennissen, maar in tegenstelling tot hypothese 1 houdt hypothese 2 zich bezig met de wijk. In de eerste tabel staan een aantal algemene feiten, een aantal van deze zijn ook al benoemd in het gedeelte hierboven en zullen dus niet nog een keer behandeld worden. In de tabel is te zien dat de bewoners van Loovelden meer vrienden en kennissen in de wijk hebben wonen dan de bewoners van Haverleij. In cijfers is dit verschil goed te zien, Loovelden heeft een gemiddelde van 4,0000 en Haverleij heeft een gemiddelde van 3,7500. Is dit verschil toevallig ontstaan? Om deze vraag te beantwoorden moet gekeken worden naar de significantie in de tweede tabel. Maar eerst wordt er nog gekeken naar de standaarddeviatie en de standaardfout. De standaarddeviatie ook wel standaardafwijking genoemd geeft de gemiddelde afstand van de gegevens tot aan het gemiddelde (mean) aan. Door naar de standaarddeviatie te kijken krijgt men een indruk hoe dicht de meeste antwoorden bij het gemiddelde liggen. De standaarddeviatie van Loovelden is 0,81650 en die van Haverleij is 1,37171. De gegevens van Loovelden liggen dus gemiddeld dichter bij het gemiddelde. Men kan dit visueel voorstellen als een dunne bell curve voor Loovelden en een iets bredere bell curve voor Haverleij. De standaardfout is 0,18732 voor Loovelden en die van Haverleij is 0,30672. Deze geeft aan hoeveel de steekproef afwijkt van de gehele populatie. Hoe lager deze is hoe dichter de steekproef aansluit bij de gehele populatie.

Bij een significantie lager dan 0,05 dan zijn de spreidingen niet gelijk. Dit is af te lezen bij de Levene's test. Daar is te zien dat de significantie 0,049 is. Omdat dit lager is dan 0,05 wordt gekeken bij 'equal variances not assumed'. Hierbij is te zien dat het verschil tussen de gemiddelden 0,25000 is. Het is niet zo'n groot verschil. Om te weten of dit kleine verschil toevallig is ontstaan of dat er een verband zit tussen de gegevens moet gekeken worden naar de significantie. Als deze lager is dan 0,05 dan is er sprake van een significant verschil. De significantie heeft een waarde van 0,492. Dit betekent dat er een kans van 49,2 procent is op een fout. Er is geen sprake van significantie aangezien dit lager is dan 0,05. Hieronder zijn de nul- en alternatieve hypothese te zien:

H0 (nulhypothese): Er is geen verschil tussen Haverleij en Loovelden in de mate van het hebben van kennissen en vrienden in de wijk.

HA (alternatieve hypothese): Er is wel verschil tussen Haverleij en Loovelden in de mate van het hebben van kennissen en vrienden in de wijk.

Naar aanleiding van de gevonden gegevens kan met 95 procent zekerheid worden gesteld dat er geen significant verschil gevonden is. Er is geen verschil in Haverleij en Loovelden in de mate van het hebben van kennissen en vrienden in de wijk. Dit is tegen de verwachtingen in. De verwachtingen voor deze hypothese waren dat de bewoners van het afgeschermd woondomein (Haverleij) minder

vrienden en kennissen hebben in de wijk dan de bewoners van Loovelden. Dit is gebaseerd op de theorie dat bij gemeenschapsvorming bijna altijd uitsluiting meegaat (Aarts et al., 2005). En bij afgeschermden woondomeinen wordt volgens Hamers et al. (2007) nadrukkelijk gespeeld op gemeenschapsvorming waardoor, mits dit lukt, er een gemeenschap ontstaat. Deze gemeenschap zorgt voor uitsluiting, ergo minder vrienden en kennissen in de wijk en meer in de buurt. Een mogelijk verklaring voor deze resultaten is dat het niet gelukt is om een gemeenschap te vormen in het afgeschermden woondomein. Dit wordt ondersteund door Wilson-Doenges (2000) die vertelt dat afgeschermden woondomeinen het gemeenschapsgevoel niet versterken. Wilson-Doenges (2000) veronderstelt zelfs dat afgeschermden woondomeinen het gemeenschapsgevoel juist verlagen, maar voor deze uitspraak is in dit resultaat geen ondersteuning gevonden. Zonder een hechte gemeenschap zal er ook geen uitsluiting van de rest van de wijk plaatsvinden. Een andere mogelijkheid is dat er wel sprake is van gemeenschapsvorming in het afgeschermden woondomein maar dat dit bij dit geval geen uitsluiting meenam.

De derde hypothese veronderstelt dat de bewoners van het afgeschermden woondomein (Haverleij) hun buurtgenoten meer begroeten dan de bewoners van de tuinstad wijk (Loovelden). De bewoners van Loovelden begroeten elkaar meer en worden vaker begroet dan de bewoners van Haverleij. Dit is in cijfers weergegeven als een gemiddelde van 4,6841 voor Loovelden en een gemiddelde van 4,4500 voor Haverleij. De gemiddelde afstand tot het gemiddelde is voor Loovelden 0,47757. Dit betekent dat de antwoorden dicht bij elkaar liggen. Voor Haverleij is de gemiddelde afstand tot het gemiddelde 0,75915. Dit is groter dan bij Loovelden. De antwoorden die gegeven zijn bij de enquête van Haverleij liggen dus meer uit elkaar dan bij Loovelden. Met andere woorden, de bewoners van Loovelden waren het meer eens met elkaar dan de bewoners van Haverleij. De wijk Loovelden heeft een standaardfout van 0,10956 en de wijk Haverleij van 0,16975. Hoe hoger de standaardfout hoe minder betrouwbaar de steekproef. Dan is de kans groot dat het steekproefgemiddelde afwijkt van het populatiegemiddelde. In dit onderzoek wordt gewerkt met een steekproef omdat de populatie te groot is. Het is daarom belangrijk om te weten of deze steekproef niet te veel afwijkt van de hele onderzochte bevolking. De standaardfout van Loovelden en van Haverleij zijn niet zo hoog. De steekproef is hierdoor redelijk betrouwbaar.

In de eerste tabel is afgelezen dat er een verschil bestaat tussen de mate van elkaar begroeten en begroet worden tussen de twee wijken. Tegen de verwachting in blijkt dat dit binnen het afgeschermden woondomein minder is dan in de tuinstad wijk. Maar het is niet duidelijk of dit verschil toevallig tot stand is gekomen. Met andere woorden, is dit verschil significant? Dit kan in de tweede tabel afgelezen worden. Net zoals bij de eerste hypothese is het nuttig om te kijken of er niet appels met peren worden vergeleken. Dit wordt gedaan door naar de Levene's test te kijken. Als de

significantie waarde hierbij lager is dan 0,05 dan worden er appels met peren vergeleken. De significantie waarde is 0,014 wat lager is dan 0,05 dus er worden appels met peren vergeleken. Hierdoor zal er gekeken worden naar de tweede regel 'equal variances not assumed'.

De nulhypothese en alternatieve hypothese zijn hieronder weergegeven.

H₀ (nulhypothese): Er is geen verschil tussen Haverleij en Loovelden in de mate waarin men wordt begroet en andere begroet in hun buurt.

H_A (alternatieve hypothese): Er is wel verschil tussen Haverleij en Loovelden in de mate waarin men wordt begroet en andere begroet in hun buurt.

De vraag is welke van de twee hypothesen we moeten verwerpen en welke we aannemen. Om hierachter te komen wordt er gekeken naar het verschil in gemiddelden tussen de twee wijken. Dit is af te lezen onder 'mean difference'. Hierbij is te lezen dat het verschil in gemiddelden 0,23421 bedraagt. Dit is het verschil tussen de gemiddelden van Haverleij en Loovelden. Maar is dit verschil significant? Deze vraag is te beantwoorden door naar de significantie waarde te kijken. Als deze waarde onder de 0,05 ligt dan is het verschil niet toevallig. In de tabel is af te lezen dat de significantie waarde 0,255 is. Doordat dit hoger is dan 0,05 kan niet worden vastgesteld dat het verschil niet toevallig is. Dit is bij een betrouwbaarheidsniveau van 95%. Daarom wordt de alternatieve hypothese verworpen in het voordeel van de nulhypothese. Dit betekent dat men voor 95 procent zeker is dat het verschil tussen de wijken Loovelden en Haverleij in de mate waarin men wordt begroet en andere begroet in hun buurt niet significant is. Hierboven was al te lezen dat tegen de verwachting in de bewoners van Loovelden hun buurtgenoten meer begroeten en meer worden begroet door hun buurtgenoten dan de bewoners van Haverleij. Het blijkt dat dit verschil toevallig is.

Hamers et al. (2007) geeft aan dat bij afgeschermden woondomeinen specifiek gespitst wordt op het creëren van een hechte gemeenschap. Vanuit deze theorie werd verwacht dat er hecht gemeenschapsleven en goede leefsituatie zou zijn in Haverleij waardoor men elkaar meer begroet en wordt begroet. Dit blijkt niet zo te zijn, er is geen verschil gevonden tussen de wijken. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat er in beide wijken sprake is van vergelijkbare niveaus van gemeenschapsleven. Kennelijk is binnen het afgeschermden woondomein geen sprake van een hechtere gemeenschap dan in de tuinstad wijk. Wilson-Doenges (2000) geeft aan dat afgeschermden woondomeinen het gemeenschapsgevoel niet versterken, het zou het juist verlagen. Bij een laag gemeenschapsgevoel zou men elkaar in de wijk minder begroeten dan in de tuinstad wijk. Maar dat blijkt niet zo te zijn. Uit deze resultaten blijkt dat het gemeenschapsgevoel niet verlaagd of versterkt wordt.

Hypothese 4 veronderstelt dat de mate van identificatie met de buurt groter is in het afgeschermd woonwonderdomein dan in de tuinstad wijk. De uitkomsten van de enquêtes zijn in de tabel met elkaar vergeleken. In de tabel is te zien dat de bewoners van Loovelden de vraag, in welke mate identificeert u zich met uw wijk, gemiddeld beantwoord hebben met een 3,7368. De bewoners van Haverleij hebben deze vraag beantwoord met een 3,6500. Hieruit kan men stellen dat de bewoners van Loovelden meer met hun buurt identificeren dan de bewoners van Haverleij. Een score van boven de 3,5 op een schaal van 1 tot en met 5 is redelijk tot hoog te noemen. Bewoners van beide wijken identificeren zich dus met hun buurt. De gemiddelde afwijking tot het gemiddelde heet de standaarddeviatie ook wel de standaardafwijking genoemd. De standaardafwijking zegt iets over de spreiding van de gegevens. Hoe kleiner de standaardafwijking is hoe eensgezinder de ondervraagden geantwoord hebben. Als de standaardafwijking groot is dan hebben de ondervraagden gemiddeld uiteenlopendere antwoorden gegeven. De standaardafwijking van Loovelden is 0,87191 en die van Haverleij is 0,93330. Voor beide wijken liggen de antwoorden dus redelijk dicht bij het gemiddelde. De standaardfout geeft aan wat het verschil is tussen de steekproef en de totale populatie. In het geval van Loovelden als Haverleij is de standaardfout niet zo groot, namelijk 0,20003 en 0,20869. De steekproef is dus betrouwbaar.

Voor hypothese 4 is er een nul- en alternatieve hypothese geformuleerd. Door middel van de resultaten van de tweede tabel kan er worden uitgezocht welke hypothese verworpen dient te worden en welke aangenomen moet worden.

H₀ (nulhypothese): Er is geen verschil tussen Haverleij en Loovelden in de mate van identificatie met de buurt.

H_A (alternatieve hypothese): Er is wel verschil tussen Haverleij en Loovelden in de mate van identificatie met de buurt.

De significantie bij de Levene's test is 0,804 dit is hoger dan 0,05. Dit betekent dat de twee wijken eenzelfde spreiding hebben, we vergelijken appels met appels. Hierdoor zal gekeken worden naar de bovenste regel van de tabel 'equal variances assumed'. Het verschil tussen het gemiddelde cijfer van Haverleij en Loovelden is te zien in de tweede tabel onder 'mean difference'. Dit verschil is 0,08684. Bij een betrouwbaarheidsniveau van 95% moet de significantie lager zijn dan 0,05 om het verschil significant te laten zijn. Dit betekent dat bij een significantie waarde lager dan 0,05 we voor 95 procent zekerheid kunnen zeggen dat het verschil niet toevallig is ontstaan. De significantie is 0,766, wat betekent dat er een 76,6% kans is op een fout. 0,766 is hoger dan 0,05 waardoor het verschil niet significant is. Het is zeker dat het verschil tussen de twee wijken toevallig ontstaan is. Er is geen verschil tussen de mate van identificatie met de buurt tussen Haverleij en Loovelden. Ruimtelijke

structuren kunnen mensen het gevoel geven tot een bepaalde plek te behoren. Deze plek kan indirect symbolisch bijdragen aan een gemeenschappelijke identiteit (Aarts et al., 2005). Doordat Haverleij een hogere ruimtelijke geslotenheid heeft werd verwacht dat de identificatie met de buurt hoger was. Dit blijkt niet zo te zijn. Uit de theorie blijkt ook dat ruimtelijke structuren symbolisch kunnen bijdragen aan een gemeenschappelijke identiteit. Bij Haverleij is dit waarschijnlijk niet gebeurd. De nulhypothese wordt aangenomen, er is geen verschil tussen Haverleij en Loovelden in de mate van identificatie met de buurt.

Hypothese 5 sluit aan bij hypothese 4. Beide gaan over de mate van identificatie. Het verschil is dat hypothese 5 het verschil onderzoekt tussen de wijken in de mate van identificatie met de wijk. De tabel in bijlage 3 laat zien dat Haverleij een gemiddelde van 3,6000 heeft en Loovelden een gemiddelde van 3,3684. De bewoners van Haverleij identificeren zich meer met hun wijk dan de bewoners van Loovelden zich identificeren met hun wijk. De standaarddeviatie geeft de gemiddelde afstand van de gegevens tot aan het gemiddelde aan. Hoe groter de standaarddeviatie is, hoe uiteenlopende de antwoorden zijn. De bewoners van Loovelden hebben uiteenlopende geantwoord dan de bewoners van Haverleij. Dit blijkt uit de gegevens in de tabel, daarin is te zien dat Loovelden een standaarddeviatie heeft van 1,01163 en Haverleij heeft een standaarddeviatie van 0,82078. Om te zien wat het verschil is tussen de steekproef en de gehele populatie, wordt naar de standaardfout gekeken. Hoe dicht de standaardfout bij nul ligt hoe dicht de steekproef bij de gehele populatie ligt. De standaardfout van Haverleij heeft een waarde van 0,23480 en die van Loovelden heeft een waarde van 0,19218.

De nul- en alternatieve hypothese van hypothese 5 zijn hieronder opgesteld:

H₀ (nulhypothese): Er is geen verschil tussen Haverleij en Loovelden in de mate van het identificeren met hun wijk.

H_A (alternatieve hypothese): Er is wel verschil tussen Haverleij en Loovelden in de mate van het identificeren met hun wijk.

Om te kijken of het verschil significant is, wordt gekeken in de tweede tabel naar de Levene's test. In deze test wordt nagegaan of de gegevens gelijke spreiding hebben. Simpel gezegd, vergelijken we appels met peren? Dit is het geval als de significantie lager is dan 0,05. In dit geval is de significantie 0,495. Dit betekent dat er sprake is van gelijke spreiding en er wordt gekeken naar 'equal variances assumed'. Daar is te zien dat het verschil in gemiddelden 0,23158 bedraagt. Het verschil tussen de gemiddelden is klein. Aan de significantie is te zien of dit kleine verschil niet toevallig is ontstaan. Als de significantie lager is dan 0,05 dan is dit verschil niet toevallig ontstaan. In de tabel is te zien dat de

significantie 0,436 is. Omdat dit groter is dan 0,05 is het verschil toevallig ontstaan. Er is voor 95 procent zekerheid te zeggen dat er geen verschil is tussen de mate van identificatie met de wijk tussen de bewoners Haverleij en Loovelden. Dit is geheel tegen de verwachting in. Er is verondersteld dat er wel degelijk een verschil is tussen de mate van identificatie met de wijk. Deze zou in het voordeel van Loovelden, of eigenlijk in het nadeel van het afgeschermd woondomein Haverleij zijn. Ruimtelijke structuren kunnen symbolisch bijdragen aan een gemeenschappelijke identiteit (Aarts et al., 2005). Doordat Haverleij afgeschermd is, werd verwacht dat de identificatie met de wijk minder zou zijn dan in de tuinstad wijk. Bij Haverleij wordt er specifiek getracht om een gemeenschap te vormen binnen de muren. Bij een gemeenschap is bijna altijd sprake van uitsluiting van anderen. Hierdoor werd verwacht dat de gemeenschap binnen de muren hechter is. Wat voor gevolg heeft dat de identificatie met de buurt hoog zou zijn en die er buiten (de wijk) lager. Maar dit blijkt niet zo te zijn. Een mogelijke verklaring voor het uitblijven van het verwachte resultaat is dat er wellicht geen sprake is van een hechte gemeenschap in de buurt. En de wijk wordt hierdoor ook niet uitgesloten. En zal er dus geen verschil zijn in de mate van identificatie met de wijk tussen de wijken.

Uit de theorie wordt verwacht dat binnen het afgeschermd woondomein (Haverleij) een hoger gemeenschapsgevoel is (Hamers et al., 2007). En dat bewoners meer betrokken zijn bij hun buurt (Donkers, 2005). Hypothese 6 bouwt voort op deze veronderstelling. Als mensen meer betrokken zijn bij hun buurt zullen ze ook meer activiteiten organiseren in de buurt. Daarom de hypothese: de bewoners van het afgeschermd woondomein (Haverleij) organiseren meer activiteiten in hun buurt dan de bewoners van de tuinstad wijk (Loovelden). Uit de eerste tabel blijkt deze veronderstelling waar te zijn, de bewoners van Loovelden organiseren minder activiteiten dan de bewoners van Haverleij. Loovelden heeft een gemiddelde van 3,4737 en Haverleij heeft een gemiddelde van 4,1000. Maar het is essentieel om te kijken of dit verschil door een toevalligheid ontstaan is of niet, met andere woorden is het verschil significant. Dit wordt in de tweede tabel weergegeven. Loovelden heeft een spreiding (standaarddeviatie) van 1,38918 en Haverleij heeft een spreiding van 1,02084. Dit betekent dat de antwoorden van Haverleij gemiddeld dichter bij het gemiddelde liggen dan de antwoorden van Loovelden. De standaarddeviatie van Loovelden is redelijk hoog als je bedenkt dat er een schaal is van 1 tot en met 5. Dit betekent dat de bewoners van Loovelden gemiddeld meer uiteen hebben geantwoord op de vraag. De wijk Loovelden heeft een standaardfout van 0,31870 en de wijk Haverleij heeft een standaardfout van 0,22827. De kans is groot dat het steekproefgemiddelde afwijkt van het populatiegemiddelde als de standaardfout hoog is. Het is belangrijk dat de standaardfout zo laag mogelijk is zodat de steekproef het meest overeen komt met de gehele populatie. Als de standaardfout 0 bedraagt dan is de steekproef gelijk aan de hele

populatie. De standaardfout van Loovelden en van Haverleij zijn niet al te hoog. Hierdoor is de steekproef betrouwbaar.

Om te kijken of het verschil dat hierboven is vastgesteld significant is, zijn er een nulhypothese en alternatieve hypothese opgesteld.

H₀ (nulhypothese): Er is geen verschil tussen Haverleij en Loovelden in de mate van organiseren van activiteiten in de buurt.

H_A (alternatieve hypothese): Er is wel verschil tussen Haverleij en Loovelden in de mate van organiseren van activiteiten in de buurt.

Wederom zal er eerst gekeken moeten worden naar de Levene's test om te kijken of de spreidingen gelijk is. De significantie waarde is 0,024. Dit is lager dan 0,05 waardoor er in de tweede rij gekeken moet worden. De spreidingen zijn namelijk niet gelijk. Het verschil tussen de gemiddelden van de wijken is af te lezen bij 'mean difference'. Dit verschil is 0,062632. Het verschil is niet toevallig ontstaan als de significantie waarde onder de 0,05 ligt. Dit kan met 95 procent zekerheid gezegd worden. De significantie waarde bij dit verschil is 0,120. Deze waarde ligt boven de 0,05 waardoor het verschil niet significant is. Dit is tegen de verwachtingen in. De theorie laat namelijk weten dat de voorstanders van afgeschermd woondomeinen beweren dat de betrokkenheid van bewoners wordt vergroot in afgeschermd woondomeinen (Donkers, 2005). En er wordt verondersteld dat een betrokken bewoner meer zal organiseren in de buurt dan een niet betrokken bewoner. Dit blijkt uit de gegevens niet zo te zijn. De critici van afgeschermd woondomeinen geven aan dat het een kunstmatige samenleving is zonder sterk gemeenschappelijk gevoel (Lohof & Reijndorp, 2006). Een gemeenschap zonder sterk gemeenschappelijk gevoel zou minder betrokken zijn dan een gemeenschap met een sterk gemeenschappelijk gevoel. Zonder sterk gemeenschappelijk gevoel zullen de bewoners zich ook minder betrokken voelen bij hun buurt. Voor deze beweringen zijn ook geen ondersteuning gevonden bij de resultaten van deze hypothese. Mogelijk zijn bewoners van beide wijken evenveel betrokken bij hun buurt en heeft het afschermen van bewoners geen positieve of negatieve invloed op de betrokkenheid. Er kan met een zekerheid van 95 procent worden vastgesteld dat er geen significant verschil is tussen Haverleij en Loovelden in de mate van organiseren van activiteiten in de buurt.

De zevende hypothese van dit onderzoek sluit aan bij de zesde hypothese. Beide hypothesen gaan over de activiteiten in de buurt. Bij hypothese 7 wordt verondersteld dat de bewoners van het afgeschermd woondomein (Haverleij) meer participeren aan de activiteiten in de buurt dan de bewoners van de tuinstad wijk (Loovelden). Er worden in Loovelden meer activiteiten georganiseerd

dan in Haverleij. Dit is af te lezen in de eerste tabel. Met een score van 3,6842 wordt er in Loovelden meer geparticipeerd aan activiteiten in de buurt dan in Haverleij, dat een score heeft van 2,9000. De standaardafwijking van Loovelden is 1,41628. Dit betekent dat de ondervraagden in de wijk uiteenlopend geantwoord hebben. De gemiddelde afwijking tot het gemiddelde is hoog op een schaal van 1 tot en met 5. Daarentegen is de standaardafwijking van Haverleij een stuk kleiner. Dit is 1,07115. De ondervraagden uit Haverleij hebben eenzijdiger geantwoord. Zoals eerder in deze paragraaf al gezegd is, heeft de standaardfout niks met het maken van gewone fouten te maken. Het geeft alleen maar aan dat er een verschil is tussen de resultaten bij een steekproef in tegenstelling tot de gehele populatie. Hoe hoger de standaardfout is, hoe groter dit verschil is. De wijk Loovelden heeft een standaardfout van 0,32492. De wijk Haverleij heeft een standaardfout van 0,23952. Hieruit kan met concluderen dat, hoewel beide standaardfouten niet groot zijn, de resultaten van Loovelden meer afwijken van de gehele populatie dan de resultaten van Haverleij.

We beginnen net zoals hiervoor bij de tweede tabel bij de Levene's test. Door middel van deze test weten we of er gekeken moet worden naar de bovenste of onderste rij. Simpel gezegd, zijn we appels met appels of met peren aan het vergelijken. De significantie is 0,132. Dit is hoger dan 0,05 waardoor we naar de bovenste rij kijken.

De nulhypothese en alternatieve hypothese zijn hieronder weergegeven. Hierboven is aangegeven dat er meer wordt geparticipeerd aan activiteiten in Loovelden dan in Haverleij. Om te zien of dit verschil niet toevallig is ontstaan, wordt er gekeken naar de significantie van het verschil.

H₀ (nulhypothese): Er is geen verschil tussen Haverleij en Loovelden in de mate van participatie aan de activiteiten in de buurt.

H_A (alternatieve hypothese): Er is wel verschil tussen Haverleij en Loovelden in de mate van participatie aan de activiteiten in de buurt.

Het hiervoor genoemde verschil bedraagt 0,78421. Dit is af te lezen in de tweede tabel onder 'mean difference'. Maar het is nog niet bekend of dit verschil significant is. Hier komen we achter door naar de significantie waarde te kijken. Als deze onder de 0,05 is, dan is het verschil significant. Het verschil is niet significant aangezien de waarde 0,058 is. Hoewel dit verschil niet significant is bij een zekerheid van 95 procent, de 95% betrouwbaarheid, is het verschil wel significant bij een betrouwbaarheid van 90%. Bij een betrouwbaarheid van 90% moet de significantie onder 0,10 liggen. Dit is bij dit verschil het geval waardoor we de alternatieve hypothese aannemen. Met andere woorden, we weten met 90 procent zekerheid dat er in Loovelden meer wordt geparticipeerd aan activiteiten in de buurt dan in Haverleij. Dit is het tegenovergestelde van wat er verwacht werd.

Voorstanders van afgeschermd woondomeinen beweren dat de betrokkenheid binnen afgeschermd woondomeinen is vergroot (Donkers, 2005). Verwacht werd dat door deze verhoogde betrokkenheid de bewoners van afgeschermd woondomeinen meer participeren aan activiteiten dan de tuinstad wijk. Het omgekeerde blijkt waar. Het kan zo zijn dat de betrokkenheid binnen het afgeschermd woondomein niet verhoogd is. Of dat de betrokkenheid in afgeschermd woondomeinen juist verlaagd is, wat dit verschil kan verklaren. Een andere verklaring is dat hoewel de betrokkenheid binnen het afgeschermd woondomein wel verhoogd is, dit geen invloed heeft op de mate van participeren aan de activiteiten in de buurt. Volgens de critici van afgeschermd woondomeinen zijn afgeschermd woondomeinen kunstmatige entiteiten zonder sterk gemeenschappelijk gevoel (Lohof & Reijndorp, 2006). Wilson-Doenges (2000) veronderstelt zelfs dat het gemeenschapsgevoel juist wordt verlaagd door afgeschermd woondomeinen. Als er een laag gemeenschapsgevoel is in de buurt dan zal men minder aan buurtactiviteiten willen meedoen. Men voelt zich niet betrokken bij elkaar. Dit zou het gevonden resultaat ook kunnen verklaren. Doordat het gemeenschapsgevoel in het afgeschermd woondomein is verlaagd, voel men zich minder betrokken bij de buurt, en zal minder aan buurtactiviteiten participeren.

Hypothese 8 veronderstelt dat de bewoners van het afgeschermd woondomein hun buurtgenoten meer helpen dan de bewoners van de tuinstad wijk. Door middel van een independent samples t-test zal gekeken worden of dit verschil er is, en of dit verschil significant is. Om te kijken of dit verschil aanwezig is, wordt gekeken naar het verschil in gemiddelden. Haverleij heeft een gemiddelde van 3,4000 en Loovelden heeft een gemiddelde van 3,6841. Simpel gezegd, bewoners van de wijk Loovelden helpen elkaar meer dan de bewoners van Haverleij dat doen. Maar, net zoals hiervoor, zal gekeken moeten worden of dit verschil niet toevallig is ontstaan. De standaardafwijkingen van de twee wijken liggen redelijk dicht bij elkaar. Loovelden heeft een standaardafwijking van 1,05686 en Haverleij heeft een standaardafwijking van 1,18766. Kijkend naar deze twee waarden kan men concluderen dat de bewoners van Loovelden eenzijdiger geantwoord hebben dan de bewoners van Haverleij. De steekproeven zijn betrouwbaarder hoe lager de standaardfout is. Beide wijken hebben niet zo'n hoge standaardfout, namelijk Loovelden 0,24246 en Haverleij 0,26557. Hoe lager de standaardfout is, hoe kleiner het verschil is met de totale populatie.

De Levene's test laat een waarde zien van 0,810. Omdat dit hoger is dan 0,05 is er sprake van significantie. De spreiding van beide gegevens zijn vergelijkbaar. Simpel gezegd, we vergelijken niet appels met peren maar appels met appels. Er wordt gekeken naar de eerste rij 'equal variances assumed'. Daar is te zien dat het verschil in gemiddelden tussen de wijken 0,28421 bedraagt. Zoals eerder al gezegd is, is dit verschil in het voordeel van de tuinstad wijk Loovelden. Gekeken moet worden of dit verschil niet een toevallig verschijnsel is. Dat kan door naar de significantie waarde te

kijken. Deze is bij dit verschil 0,436. Dat is meer dan 0,05 waardoor het verschil niet significant is. Er kan met 95 procent zekerheid worden gesteld dat er geen verschil is in de mate dat buurtbewoners elkaar helpen tussen de wijken Haverleij en Loovelden.

De vooropgestelde nulhypothese en alternatieve hypothese zijn:

H0 (nulhypothese): Er is geen verschil tussen Haverleij en Loovelden in de mate waarin men buurtgenoten helpt.

HA (alternatieve hypothese): Er is wel verschil tussen Haverleij en Loovelden in de mate waarin men buurtgenoten helpt.

Doordat met een betrouwbaarheid van 95 procent gesteld kan worden dat er geen significant verschil is tussen de wijken dient de nulhypothese aangenomen te worden. Er is geen verschil tussen Haverleij en Loovelden in de mate waarin men buurtgenoten helpt. Dit is tegen de verwachting in. De veronderstelling was dat er binnen het afgeschermd woondomein een hechtere gemeenschap was in tegenstelling tot de tuinstad wijk. Deze veronderstelling werd onderbouwd doordat aangegeven wordt dat binnen de planvorming voor afgeschermd woondomeinen er nadrukkelijk op gespeeld wordt om een hechte gemeenschap te creëren (Hamers et al., 2007). Van Lieshout en Aarts (2005, in Aarts et al., 2005) geven aan dat afgeschermd gebieden symbolisch kunnen bijdragen aan het vormen van een gemeenschap, mits dit gevoel gedeeld wordt. Het idee is dat bij een hechte gemeenschap men meer bereid is om elkaar te helpen. Een verklaring voor dat er geen significant verschil is, is dat er mogelijk geen verband is tussen een hechte gemeenschap en elkaar helpen. Een andere verklaring is dat hoewel er wordt ingezet op een hechte gemeenschapszin in afgeschermd woondomeinen dit niet wordt bereikt. Critici van afgeschermd woondomeinen geven aan dat er binnen afgeschermd woondomeinen geen sprake is van een sterk gemeenschappelijk gevoel (Lohof & Reijndorp, 2006). Wilson-Doenges (2000) geeft dit ook aan, en veronderstelt zelfs dat het gemeenschappelijke gevoel verlaagd wordt. Uit de resultaten van deze hypothese kan geen ondersteuning worden gevonden voor deze uitspraken. Het gemeenschapsgevoel wordt niet verlaagd door het afgeschermd woondomein.

De negende hypothese veronderstelt dat de bewoners van het afgeschermd woondomein hun buurt meer als een eenheid beschouwen dan de bewoners van de tuinstad wijk hun buurt als eenheid beschouwen. Net zoals bij de andere hypothesen is er een independent sample t-test uitgevoerd aangezien het hier gaat om een vergelijking tussen twee onafhankelijke variabelen. In bijlage 3 is te zien dat de bewoners van Loovelden hun buurt meer als een eenheid beschouwen dan de bewoners van Haverleij. Loovelden heeft een gemiddelde van 3,8421 en Haverleij heeft een

gemiddelde van 3,7500. De standaarddeviatie vertelt wat de gemiddelde afstand van de gegevens is tot het gemiddelde. Hoe hoger deze afstand is, hoe uiteenloper de antwoorden. Loovelden heeft een standaarddeviatie van 1,01451 en Haverleij van 0,91047. De standaardfout van Loovelden is 0,23275 en die van Haverleij is 0,20359. De standaardfout vertelt ons in hoeverre de steekproef overeenkomt met de totale populatie. Hoe dichter het cijfer bij nul komt, hoe meer het overeenkomt met de totale populatie. Er is weldegelijk sprake van een verschil in gemiddelden gevonden maar of dit verschil significant is zal hierna getoetst worden.

Om dit verschil te toetsen op significantie zijn een nul- en alternatieve hypothese opgesteld. Er wordt gekeken of dit verschil significant is. Daarna zal op basis daarvan gekeken worden welke hypothese verworpen dient te worden. De nulhypothese en alternatieve hypothese zijn:

H₀ (nulhypothese): Er is geen verschil tussen Haverleij en Loovelden in de mate van het beschouwen van de buurt als eenheid.

H_A (alternatieve hypothese): Er is wel verschil tussen Haverleij en Loovelden in de mate van het beschouwen van de buurt als eenheid.

Aan de Levene's test is te zien of de spreidingen gelijk zijn. Het is belangrijk hierna te kijken zodat men weet dat men twee dezelfde dingen aan het vergelijken zijn. De significantie bij deze vergelijking is 0,858. De Levene's test laat zien dat de spreidingen gelijk zijn omdat de significantie lager is dan 0,05. Er wordt gekeken bij 'equal variances assumed'. Het verschil tussen de gemiddelden bedraagt 0,09211, een relatief klein verschil. Om er achter te komen of dit verschil niet toevallig is ontstaan wordt er gekeken of de significantie lager is dan 0,05. De significantie bedraagt 0,767, dit is meer dan 0,05. Er is dus een kans van 76,7% dat er een fout is gemaakt. Er kan met 95 procent betrouwbaarheid gezegd worden dat het verschil een toevalstreffer is. Er is geen verschil tussen Haverleij en Loovelden in de mate van het beschouwen van de buurt als een eenheid.

Er werd iets anders verwacht, namelijk dat er wel degelijk een verschil was in het voordeel van de Haverleij. Binnen het plan voor afgeschermden woondomeinen wordt vooral gespist op het creëren van een hechte gemeenschap (Hamers et al., 2007). Maar bij het vormen van een gemeenschap hoort ook uitsluiting (Aarts et al., 2005). Er worden grenzen gecreëerd tussen leden van de gemeenschap en niet-leden. Omdat bij afgeschermden woondomeinen duidelijke grenzen zijn om de buurt werd verwacht dat deze grenzen voor een hechte gemeenschap binnen de buurt zorgen, dat er een eenheid was gecreëerd. Dit blijkt niet zo te zijn uit de test. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat er geen sprake is van een hechtere gemeenschap in het afgeschermden woondomein zodat men zich niet meer een eenheid voelen dan in de tuinstad wijk. Een andere mogelijke verklaring is dat

beide wijken een even groot eenheidsgevoel hebben. Lohof en Reijndorp (2006) geven aan dat afgeschermden woondomeinen kunstmatige samenlevingen zijn zonder sterk gemeenschappelijk gevoel. Zonder een sterk gemeenschappelijk gevoel zullen de mensen hun buurt minder als een eenheid zien. Er blijkt geen verschil te zijn tussen de wijken. Er is dus ook geen indicatie gevonden dat afgeschermden woondomeinen een lager gemeenschappelijk gevoel hebben dan een tuinstad wijk.

De laatste en tevens tiende hypothese sluit aan bij de negende hypothese waarin werd verondersteld dat de bewoners van het afgeschermden woondomein Haverleij de buurt meer als een eenheid beschouwen dan de bewoners van Loovelden. De tiende hypothese veronderstelt dat de bewoners van Haverleij hun wijk minder als een eenheid beschouwen dan de bewoners van Loovelden dat doen. Dit wordt net zoals bij de vorige hypothesen onderzocht door middel van een independent samples t-test. In bijlage 3 zijn de resultaten van deze test te vinden en daarin is te zien dat het gemiddelde van Haverleij 3,5500 is en die van Loovelden is 3,5789. Het verschil is heel klein. Maar simpel gezegd geven deze cijfers aan, hoewel het verschil heel klein is, dat de bewoners van Loovelden hun wijk meer als een eenheid beschouwen dan de bewoners van Haverleij. Dit verschil zou ook een toevalstreffer kunnen zijn. Om hierachter te komen zal gekeken worden naar de significantie van het verschil in het tweede gedeelte. De standaarddeviatie ook wel standaardafwijking genoemd geeft aan wat het gemiddelde verschil is van de gegevens tot aan het gemiddelde. Een hoge standaardafwijking geeft aan dat er gemiddeld gezien divers is geantwoord. De bewoners van Haverleij hebben meer divers geantwoord dan de bewoners van Loovelden. Dit is terug te zien in de cijfers, Haverleij heeft een standaardafwijking van 1,05006 en Loovelden heeft een standaardafwijking van 0,83771. Een steekproef wijkt bijna altijd af van de gehele populatie omdat niet iedereen meegenomen wordt maar een gedeelte. Om te zien hoeveel de steekproef afwijkt van de hele populatie wordt naar de standaardfout gekeken. Hoe groter deze is, hoe verder de steekproef afwijkt van de gehele populatie. De steekproef van Haverleij wijkt meer af van de gehele populatie dan de steekproef van Loovelden. Dit is in de cijfers te zien als 0,23480 voor Haverleij en 0,19218 voor Loovelden. Voor hypothese 10 zijn ook een nul- en alternatieve hypothese opgesteld. Deze zijn hieronder te zien:

H₀ (nulhypothese): Er is geen verschil tussen Haverleij en Loovelden in de mate van het beschouwen van de wijk als eenheid.

H_A (alternatieve hypothese): Er is wel verschil tussen Haverleij en Loovelden in de mate van het beschouwen van de wijk als eenheid.

Om te onderzoeken welke hypothese verworpen dient te worden zal gekeken worden in de tweede tabel. Eerst wordt er gekeken naar de Levene's test om te zien of er sprake is van gelijke spreidingen. Als deze boven de 0,05 komt dan is er sprake van gelijkheid in spreiding. In dit geval is er sprake hiervan omdat de significantie 0,202 is. Daarom wordt gekeken in de bovenste rij van de tabel. Net zoals hierboven al is aangegeven is het verschil tussen de gemiddelden minimaal. Deze bedraagt 0,02895. Dit is een klein verschil, maar er moet gekeken worden of dit verschil niet toevallig is ontstaan. Daarom moet gekeken worden naar de significantie van dit verschil. Als deze onder de 0,05 is dan is het verschil significant. Met andere woorden niet toevallig ontstaan. De significantie is 0,925. Dit betekent dat er een kans van 92,5 procent is dat er een fout is. Er kan op basis van deze cijfers met 95 procent zekerheid worden gezegd dat er geen verschil is in de mate van het beschouwen van de wijk als eenheid. De nulhypothese wordt niet verworpen. Dit is tegen de verwachtingen in. Daarin werd verondersteld dat er wel degelijk een verschil is tussen de wijk. Dit is gebaseerd op de theorie dat bij het vormen van een gemeenschap, wat getracht wordt bij een afgeschermd woondomein, altijd mensen worden uitgesloten (Aarts et al., 2005). Men zal dan een sterk gemeenschapsgevoel hebben binnen de buurt maar daar buiten niet. Daarom werd verwacht dat de buurt in meer als een eenheid wordt beschouwd, en de wijk in mindere mate als eenheid wordt beschouwd. Een mogelijk verklaring voor de gevonden feiten is dat er geen sprake is van een gemeenschap binnen het afgeschermd woondomein op buurtniveau. Daardoor zal de wijk vermoedelijk niet worden uitgesloten en zal er geen verschil bestaan in het beschouwen van de wijk als een eenheid. Een andere mogelijkheid is dat er wel sprake is van een hechte gemeenschap binnen de buurt maar dat dit niet voor gevolg heeft dat de wijk wordt uitgesloten waardoor het niet bestaan van het verschil ook verklaard kan worden.

5. Conclusie en reflectie

In dit hoofdstuk zal de in de inleiding geformuleerde centrale vraag worden beantwoord. De centrale vraag is: *In hoeverre is er een relatie tussen fysieke afscherming en sociale cohesie binnen afgeschermd woondomeinen?* Maar eerst zullen de opgestelde deelvragen worden beantwoord. Daarna wordt er een reflectie gedaan op het onderzoek. Als laatste zullen aanbevelingen gegeven worden voor verder onderzoek.

5.1 Beantwoording van de deelvragen

Deelvraag 1: Wat is fysieke afscherming? Kenmerkend voor afgeschermd woondomeinen is dat ze fysiek afgeschermd zijn. Per afgeschermd woondomein verschilt de manier van afscherming. Er zijn woondomeinen die middels enkel een hekje een afgeschermd karakter krijgen. Maar er zijn ook, vooral in de VS en Zuid-Afrika, afgeschermd woondomeinen die gekenmerkt worden door dikke muren met prikkeldraad, hoge hekken en soms zelfs bewapende krachten. Nederlanders schikken van deze ‘buitenlandse’ manier van afschermen. In Nederland wordt vooral gewerkt met zogeheten zachte randen. De Nederlandse manier van afschermen is vooral bedoeld om niet zozeer op te vallen. Door middel van waterpartijen, muurtjes en afstanden wordt afgeschermd. Het doel van fysieke afscherming binnen afgeschermd woondomeinen is vooral om delen te onderscheiden van andere delen waardoor deze besloten geraken.

Omdat dit onderzoek wordt gedaan naar Nederlandse casussen, is er ook een definitie voor fysieke afscherming naar Nederlands voorbeeld gedefinieerd. In dit onderzoek is als definitie van fysieke afscherming de volgende gebruikt: muren, waterpartijen en afstanden. Deze afscherming heeft als doel om delen van de wijk te onderscheiden zodat er losstaande entiteiten ontstaan. Met fysieke afscherming worden geen sloten of wegen bedoeld die tussen delen van wijken lopen.

Deelvraag 2: Wat is sociale cohesie en door middel van welke aspecten is dit te meten? In dit onderzoek is de sociale cohesie tussen een afgeschermd woondomein en een tuinstad wijk met elkaar vergeleken. Om deze vergelijking te kunnen maken is het nodig om sociale cohesie te definiëren en te operationaliseren zodat sociale cohesie gemeten kan worden.

Als naar de definitie wordt gezocht op internet voor sociale cohesie dan komt men veel definities tegen die allen één ding gemeen hebben, namelijk samenhang tussen mensen. Andere termen die veel voorkomen in de definities van sociale cohesie zijn betrokkenheid en maatschappelijke verbanden. In dit onderzoek is gekeken naar de sociale cohesie op buurt- en wijkniveau. De gebruikte definitie is die van De Hart: *“de mate waarin de bewoners gemeenschappelijke waarden delen, er*

sprake is van een zekere sociale controle, van de aanwezigheid en interdependenties van sociale netwerken (..), van vertrouwen in andere bewoners en de bereidheid samen met hen te zoeken naar oplossingen voor collectieve problemen.” Met deze definitie is het eerste deel van de deelvraag beantwoord.

Het tweede deel van de deelvraag houdt zich bezig met hoe sociale cohesie te meten is. Sociale cohesie is in drie componenten verdeeld: gedragscomponent, normen en waardencomponent en belevingscomponent. De normen en waardencomponent is niet meegenomen in dit onderzoek omdat er in dit onderzoek vanuit wordt gegaan dat normen en waarden niet beïnvloed worden door fysieke afscherming. Door de componenten te operationaliseren kan sociale cohesie gemeten worden. Hoewel sociale cohesie een groepsfenomeen is, is sociale cohesie gemeten op het individuele niveau door middel van enquêtes.

Deelvraag 3: Wat is de sociale cohesie in het afgeschermd woondomein Haverleij? Haverleij is een wijk in de gemeente 's-Hertogenbosch. Als men de wijk binnenkomt valt één ding gelijk op: de kastelen die in de wijk staan. Deze kastelen zorgen ervoor dat de wijk een besloten karakter heeft. Er is middels een enquête een aantal vragen gesteld aan de bewoners van Haverleij. De resultaten hiervan geven een indicatie voor de sociale cohesie in de wijk Haverleij op buurtniveau en wijkniveau.

Binnen de buurt hebben de bewoners de sociale cohesie een 7,5 gegeven. Dit geeft aan dat de bewoners de sociale cohesie in hun buurt ruimvoldende vinden. De mensen zijn er sociaal, ze helpen elkaar door bijvoorbeeld op het huis te passen. En als men elkaar tegenkomt is er een grote kans dat men elkaar begroet. Dit is niet zo raar aangezien de bewoners aangeven dat ze redelijk veel vrienden en kennissen in hun buurt hebben wonen. Hoewel er veel activiteiten worden georganiseerd in de wijk, is de deelname hieraan matig tot redelijk. Mensen zijn bereid activiteiten te organiseren in de buurt maar de deelname blijft achter. De bewoners van Haverleij geven aan dat ze hun buurt redelijk een eenheid vinden. Ze identificeren zich ook met hun buurt. Al met al is Haverleij op buurtniveau een sociale buurt.

Als men de buurt vergelijkt met de wijk zijn er een aantal verschillen in Haverleij op te merken. De bewoners van Haverleij geven aan dat ze redelijk veel vrienden en kennissen in hun wijk hebben wonen, dit is zelfs meer dan het aantal vrienden en kennissen in de buurt. De wijk wordt door de bewoners als een eenheid gezien. Ze identificeren zich ook met hun wijk. Maar deze cijfers liggen lager dan die van de buurt.

Deelvraag 4: Wat is de sociale cohesie in de 'tuinstad' wijk Loovelden? Loovelden is een tuinstad wijk aan de rand van Huissen in de gemeente Lingewaard. De wijk is gebouwd met de tuinstadgedachte van Ebenezer Howard in gedachte. Hoewel de wijk opgebouwd is uit aparte delen heeft het geen gesloten karakter. Door de wijk heen zijn er op individueel niveau enquêtes afgenomen. De resultaten hiervan zijn gebruikt bij het beantwoorden van deze deelvraag.

De bewoners van Loovelden zijn tevreden met hun buurt, ze geven de buurt een 7,4 voor sociale cohesie. De buurtgenoten zijn bereid elkaar te helpen als daarom gevraagd wordt. En als men elkaar ziet is er een hele grote kans dat men elkaar begroet. Verder is uit de enquêtes gekomen dat men in de buurt redelijk veel vrienden en kennissen hebben wonen. Bewoners voelen zich verbonden met hun buurt, de mate van identificatie in de buurt is redelijk hoog. Ze ervaren ook dat de buurt in grote mate een eenheid is. In de buurt worden redelijk veel activiteiten georganiseerd. Hieraan doen redelijk veel mensen mee. Het is samenvattend te zeggen dat Loovelden op buurtniveau sociaal is.

Als men de buurt met de wijk vergelijkt, zijn er een aantal dingen die gelijk opvallen. De bewoners geven aan dat ze meer vrienden en kennissen in de wijk hebben wonen dan in de buurt. De inwoners van Loovelden geven aan dat ze de wijk in redelijke mate als een eenheid beschouwen. Maar ze geven ook aan dat dit minder is dan dat ze de buurt als een eenheid beschouwen. Er wordt met de wijk net zoals met de buurt geïdentificeerd. Het verschil hiertussen is in het voordeel van de buurt. De wijk Loovelden is sociaal, zowel op buurt- als op wijkniveau. Hoewel er een aantal verschillen hiertussen zitten zijn alle mensen positief over de buurt en wijk.

Deelvraag 5: Wat is het verschil in sociale cohesie tussen het afgeschermd woondomein Haverleij en de 'tuinstad' wijk Loovelden? Bij deze deelvraag wordt gekeken naar het verschil tussen de sociale cohesie tussen de wijken op buurt- en wijkniveau. Sociale cohesie is in dit onderzoek verdeeld in een aantal indicatoren. Om het verschil in sociale cohesie tussen de wijken te onderzoeken wordt een vergelijking gemaakt tussen de indicatoren van sociale cohesie. Daarbij wordt gekeken of de verwachte verschillen bestaan en of deze verschillen significant zijn.

Bij een eerste blik naar de resultaten van de enquêtes zijn een aantal verschillen tussen de wijken op buurtniveau te zien. Het grootste verschil tussen de wijken is de participatie aan buurtactiviteiten. In de wijk Loovelden is de participatie vele malen groter dan in Haverleij. In de tuinstad wijk Loovelden wordt meer geparticipeerd aan buurtactiviteiten dan in het afgeschermd woondomein Haverleij. De resultaten uit de statistische toets laten zien dat dit verschil significant is met een zekerheid van 90 procent. Dit is tegen de verwachting in. Er werd verwacht dat de participatie hoger zou zijn in Haverleij omdat deze fysiek is afgeschermd. Via de planvorming van afgeschermd woondomeinen wordt namelijk specifiek getracht om een hechte gemeenschap te creëren (Hamers et al., 2007). De

fysieke afscherming zou ervoor zorgen dat er een hechte gemeenschap zou ontstaan in de buurt. Waardoor men meer met hun buurtgenoten zouden omgaan en dus ook meer zouden participeren aan de activiteiten. Het blijkt dat er in Loovelden meer wordt geparticipeerd aan activiteiten in de buurt dan in Haverleij. Een mogelijke verklaring voor dit gevonden feit is dat fysieke afscherming een negatief effect heeft op de mate van participatie aan buurtactiviteiten. Het zo kunnen dat er een hechte gemeenschap is gecreëerd in het afgeschermdde woondomein en dat dit een negatieve invloed heeft op de participatie aan buurtactiviteiten. Wellicht heeft een hechte gemeenschap minder behoefte aan activiteiten in de buurt. Een andere mogelijke verklaring is dat bij de tuinstad wijk er niet getracht wordt om een hechte gemeenschap te maken vanuit planners opzicht. Maar de mensen hebben wel wellicht wel de behoefte aan een hechte gemeenschap. Hierdoor kan er een soort behoefte zijn om extra moeite te doen om een gemeenschap te creëren. En zullen de bewoners meer participeren aan de buurtactiviteiten. Als men kijkt naar het resultaat met de uitspraken van Wilson-Doenges en Lohof & Reijndorp in gedachte dan komt het resultaat niet onverwachts. Wilson-Doenges (2000) geeft aan dat afgeschermdde woondomeinen het gemeenschapsgevoel niet versterken, het zou het juist verlagen. Lohof & Reijndorp (2006) vertellen dat afgeschermdde woondomeinen kunstmatige samenlevingen zijn waar een hecht gemeenschapsgevoel ontbreekt. Als er binnen een wijk geen hechte gemeenschap is waarbij het gemeenschapsgevoel zelfs verlaagd is, dan zal men minder met elkaar omgaan. Als men minder met elkaar omgaat dan zal de participatie aan buurtactiviteiten ook lager zijn. Dan zou bij een vergelijking tussen het afgeschermdde woondomein en de tuinstad wijk de bewoners van het afgeschermdde woondomein minder participeren aan buurtactiviteiten dan de bewoners van de tuinstad wijk. Uit de resultaten blijkt dit het geval te zijn. De uitspraken van Wilson-Doenges en Lohof & Reijndorp blijkt in dit geval juist te zijn.

Er werd verwacht dat de bewoners van het afgeschermdde woondomein (Haverleij) meer activiteiten zouden organiseren dan de bewoners van Loovelden. Dit verschil blijkt er te zijn, maar uit de statistische toets die gedaan is blijkt dat het verschil niet significant is. Het verschil tussen de wijken is toevallig ontstaan. De verwachting is gedaan op basis van het feit dat getracht wordt bij afgeschermdde woondomeinen om een hechte gemeenschap te creëren (Hamers et al., 2007). In deze hechte gemeenschap werd verwacht dat men meer activiteiten zou organiseren dan in de tuinstad wijk. Dit gevonden verschil blijkt echter niet significant te zijn. Een mogelijke verklaring hiervoor kan zijn dat er geen hechtere gemeenschap is in Haverleij dan in Loovelden. Of het doel, om via de planvorming een hechte gemeenschap te creëren in Haverleij, is niet gelukt.

De bewoners van de wijk Loovelden begroeten hun buurtgenoten meer en worden meer begroet door hun buurtgenoten dan de bewoners van de wijk Haverleij. Dit blijkt uit de resultaten van de

enquêtes. Maar dit verschil is niet significant. Dit resultaat is tegen de verwachtingen in. Er werd verwacht dat de bewoners van het afgeschermd woondomein hun buurtgenoten meer zouden begroeten en meer worden begroet door hun buurtgenoten dan de bewoners van de tuinstad wijk. In beide wijken worden de bewoners begroet en begroeten ze elkaar. Uit de theorie werd verwacht dat door de fysieke afscherming er een hechtere gemeenschap was in het afgeschermd woondomein. Hamers et al. (2007) geeft namelijk aan dat bij afgeschermd woondomeinen via de planvorming getracht wordt om een hechte gemeenschap te maken. En dat in deze hechte gemeenschap men elkaar meer zou begroeten dan in de tuinstad wijk. Er blijkt geen significant verschil te bestaan tussen de wijken. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat het in beide wijken normaal is om elkaar te begroeten en dat de fysieke afscherming geen daadwerkelijk verschil hierbij maakt. Het zou ook zo kunnen zijn dat, hoewel er getracht wordt een hechte gemeenschap te creëren, dit niet gelukt is.

Bij het maken van het afgeschermd woondomein Haverleij is getracht via de planvorming om een hechte gemeenschap te creëren (Hamers et al., 2007). Van Lieshout en Aarts (2005, in Aarts et al., 2005) geven aan dat afgeschermd gebieden symbolisch kunnen bijdragen aan het vormen van een gemeenschap. Dit wordt gedaan door middel van afscherming. Voorstanders van afgeschermd woondomeinen beweren dat de gemeenschapszin en betrokkenheid hoog is binnen het afgeschermd woondomein. Uit deze beweringen kwam de verwachting dat de bewoners van het afgeschermd woondomein (Haverleij) elkaar meer helpen, door bijvoorbeeld op het huis te passen bij vakantie, dan de bewoners van de tuinstad wijk (Loovelden). Uit de resultaten van de enquêtes blijkt dat de bewoners van Loovelden hun buurtgenoten meer helpen dan de bewoners van Haverleij. Maar dit verschil blijkt niet significant te zijn. Er is geen verschil tussen de wijken in de mate dat buurtgenoten elkaar helpen. Dit is tegenstrijdend met de verwachtingen. Wellicht is er in het afgeschermd woondomein geen hechte gemeenschap, gemeenschapszin en betrokkenheid. Een andere verklaring kan zijn dat er hiervan wel sprake is maar dat het geen invloed heeft op de mate dat buurtgenoten elkaar helpen waardoor er geen verschil is gevonden tussen de wijken.

De bewoners van beide wijken geven aan dat ze redelijk veel vrienden en kennissen hebben wonen in de buurt. Het blijkt, uit de resultaten, dat de bewoners van Loovelden aangeven meer vrienden en kennissen in de buurt te hebben wonen dan de bewoners van Haverleij. Maar dit gevonden verschil is niet significant. Er is geen verschil gevonden tussen de wijken in de mate van vrienden en kennissen in de buurt. Verwacht werd dat door de fysieke afscherming in het afgeschermd woondomein (Haverleij) de bewoners van Haverleij meer vrienden en kennissen hebben in hun buurt dan de bewoners van Loovelden. Deze verwachting is gemaakt op basis van een aantal uitspraken. De planvorming van afgeschermd woondomeinen speelt nadrukkelijk in op een hechte

gemeenschap en goede leefsituatie voor de bewoners Hamers et al., 2007). Dit wordt gedaan door middel van de manier van indelen en bouwen van de wijk. Er is hierbij gebruik gemaakt van fysieke afschermingen zoals water, afstanden en muren. Afgeschermd gebied kunnen symbolisch bijdragen, mits de wil er is, aan het vormen van een gemeenschap (Van Lieshout en Aarts, 2005, in Aarts et al., 2005). Verwacht werd dat, wanneer dit gelukt is, er een hecht gemeenschapsleven is in het afgeschermd woondomein, in dit geval de wijk Haverleij. En dat men hierdoor ook meer vrienden en kennissen had in de buurt dan de bewoners van de tuinstad wijk. Een mogelijke verklaring voor het uitblijven van het verschil is dat de fysieke afscherming geen invloed heeft op een hecht gemeenschapsleven en de mate van vrienden en kennissen dat mensen hebben in de buurt.

De mate van identificatie met de buurt is in Loovelden hoger dan in Haverleij, zo geven de enquêtes aan. Maar uit de statistische toetsen blijkt dat dit verschil niet significant is. Dit betekent dat er geen verschil is tussen de wijken in de mate van identificatie met de buurt. Dit is tegen de verwachting in want er werd verwacht dat de mate van identificatie met de buurt in het afgeschermd woondomein Haverleij hoger zou zijn dan in de tuinstad wijk Loovelden. Bij de wijk Haverleij is er duidelijk sprake van zichtbare grenzen en ruimtelijke geslotenheid. Ruimtelijke geslotenheid gaat haast altijd samen met sociale geslotenheid. De ene persoon hoort wel en de andere hoort niet bij de groep. De ruimtelijke structuren van Haverleij kunnen symbolisch bijdragen aan het creëren van een gemeenschappelijke identiteit. Omdat Haverleij een hogere mate van ruimtelijke geslotenheid heeft werd verwacht dat de identificatie met de buurt hoger is. Maar dit blijkt niet zo te zijn. Er is geen verschil gevonden tussen de wijken. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat de ruimtelijke geslotenheid van Haverleij geen invloed heeft op de identificatie met de buurt. Het is ook mogelijk dat er wel sprake is van ruimtelijke geslotenheid in de wijk Haverleij maar dat dit niet tot gevolg heeft dat er sprake is van sociale geslotenheid.

De mate van het beschouwen van de buurt als eenheid is hoger in Loovelden dan in Haverleij. Dit blijkt uit de resultaten van de enquêtes. Later blijkt dat dit verschil in het beschouwen van de buurt als eenheid niet significant is waardoor er geen verschil is tussen de wijken. Een aantal hoofdstukken hiervoor is verondersteld dat de bewoners van het afgeschermd woondomein (Haverleij) hun buurt meer als een eenheid beschouwen dan de bewoners van Loovelden hun buurt als een eenheid beschouwen. Deze uitspraak is gedaan naar aanleiding van een aantal theorieën. Hamers et al. (2007) geven aan dat er bij een afgeschermd woondomein ingezet wordt op het creëren van een hechte gemeenschap. Een hechte gemeenschap heeft twee kanten. Aan de ene kant zijn er mensen die tot de gemeenschap behoren en aan de andere kant zijn er mensen die buitengesloten worden. De mensen die tot de hechte gemeenschap behoren, zullen hun gemeenschap als een eenheid zien. Als het afgeschermd woondomein een hechte gemeenschap is dan zullen de bewoners hun buurt

als een eenheid zien. Uit de resultaten blijkt dat er geen verschil is tussen de wijken in het beschouwen van de buurt als eenheid. Een verklaring hiervoor kan zijn dat er geen sprake is van een hechte gemeenschap in op buurtniveau in het afgeschermd woondomein. Het is ook mogelijk dat de bewoners van zowel Haverleij als Loovelden wel tot een hechte gemeenschap behoren waardoor er geen verschil is in het beschouwen van de buurt als eenheid.

Op wijkniveau zijn ook een aantal verschillen op te merken tussen de wijken bij de indicatoren van sociale cohesie. De bewoners van Loovelden geven aan meer vrienden en kennissen te hebben in de wijk dan de bewoners van Haverleij dat doen. Het blijkt dat het verschil niet significant is. Daarom is er geen verschil tussen de wijken in de mate van vrienden en kennissen in de wijk. De is tegen de verwachting in. Er werd verwacht dat de mate van vrienden en kennissen in de wijk in het afgeschermd woondomein Haverleij lager zou zijn dan in tuinstad wijk Loovelden. Deze verwachting is gedaan op basis van dat bij gemeenschapsvorming bijna altijd uitsluiting meegaat. Bij de planvorming van afgeschermd woondomeinen wordt nadrukkelijke gespeeld op het vormen van een gemeenschap. Als dit gelukt is dan zal er sprake zijn van uitsluiting bij het afgeschermd woondomein. Binnen de gemeenschap wordt verwacht dat men veel vrienden en kennissen hebben en daarbuiten minder wat gevolg is van uitsluiting. Het blijkt dat er geen verschil is in de mate van vrienden en kennissen tussen de wijken. Een verklaring hiervoor is dat het niet gelukt is om een gemeenschap te creëren in het afgeschermd woondomein. Hierdoor heeft er ook geen uitsluiting plaatsgevonden en wordt het ontbreken van het verschil tussen de wijken verklaard. Een andere verklaring kan zijn dat er wel sprake is van een gemeenschap maar dat daarbij geen uitsluiting heeft plaatsgevonden.

Als men de resultaten van de enquêtes vergelijkt dan valt op dat de bewoners van het afgeschermd woondomein Haverleij hun wijk minder als een eenheid beschouwen dan de bewoners van de tuinstad wijk Loovelden. Dit was ook de verwachting. Het blijkt, uit de statistische toets, dat dit gevonden verschil niet significant is. Het verschil is bij toeval ontstaan. Er kan geconcludeerd worden dat er geen verschil is in de mate van het beschouwen van de wijk als eenheid. Er werd gedacht dat doordat bij het afgeschermd woondomein getracht is via planvorming een hechte gemeenschap te creëren er een eenheid zou ontstaan (Hamers et al., 2007). Men zou zich samen één voelen binnen de buurt. Bij het creëren van een gemeenschap gaat bijna altijd uitsluiting samen. Buiten de buurt zouden ze zich minder tot een eenheid voelen omdat daarbij niet specifiek wordt ingezet op het creëren van een hechte gemeenschap. Het blijkt dat er geen verschil is tussen de wijken. Een verklaring hiervoor is wellicht dat men zich niet alleen met de buurt maar ook met de wijk verbonden voelen. Of dat het niet gelukt is om een hechte gemeenschap te creëren. Hierdoor heeft er ook geen uitsluiting plaatsgevonden. En zal er geen verschil zijn tussen de wijken.

Op basis van de theorie werd verwacht dat de bewoners van het afgeschermd woondomein (Haverleij) zich minder identificeren met hun wijk dan de bewoners van Loovelden dat doen met hun wijk. Deze uitspraak is gedaan op basis van dat bij het maken van het afgeschermd woondomein getracht wordt via planvorming om een hecht gemeenschapsleven te creëren (Hamers et al., 2007). Via muren, afstanden en water wordt geprobeerd een hechte gemeenschap te maken. Ruimtelijke structuren kunnen mensen het gevoel geven tot een bepaalde plek te behoren. Deze plek kan symbolisch bijdragen aan gemeenschapsvorming wat tot een gemeenschappelijke identiteit kan leiden (Aarts et al., 2005). Als dit lukt, dan werd verwacht dat bewoners die tot deze hechte gemeenschap behoren een gezamenlijke identiteit hebben. Op buurtniveau zijn er muren, afstanden en water gebruikt. Het werd verwacht dat de buurt een hechte gemeenschap was geworden met een gezamenlijke identiteit en dat dit op wijkniveau niet zo is. Daarom werd verwacht dat de bewoners van Haverleij zich minder identificeren met hun wijk dan de bewoners van Loovelden. Uit de resultaten blijkt dat dit verschil niet bestaat. De enquêtes geven het omgekeerde verschil aan, maar dit blijkt niet significant te zijn. Een mogelijke verklaring voor het niet bestaan van het verschil is dat er geen hechte gemeenschap is gecreëerd in de buurt, en dus ook geen uitsluiting van de wijk. Een andere mogelijkheid is dat er wel een hechte gemeenschap is maar dat men (nog) geen gezamenlijke identiteit heeft.

5.2 Antwoord op de centrale vraag

Om de centrale vraag te beantwoorden is een vergelijking gemaakt tussen twee wijken. De wijk Haverleij in 's-Hertogenbosch en de wijk Loovelden in Huissen. De wijk Haverleij is een afgeschermd woondomein, de wijk is verdeeld in kastelen en is op buurtniveau afgeschermd door middel van muren, afstanden en water tussen de kastelen. De wijk Loovelden is niet fysiek afgeschermd op buurtniveau. Voor de rest lijken de twee wijken veel op elkaar omdat ze beide een vertakking zijn van het gedachtegoed van Ebenezer Howard's tuinstadgedachte. De twee wijken zijn gekozen omdat ze veel op elkaar lijken en omdat ze op één ding verschillen, de fysieke afscherming. De tuinstad wijk Loovelden is als controle wijk gebruikt. Er is als eerste gekeken naar de sociale cohesie op buurt- en wijkniveau in de twee wijken. Daarna is de sociale cohesie op buurtniveau vergeleken tussen de wijken. Hierna werd gekeken naar de verschillen in sociale cohesie op wijkniveau tussen de wijken. Als er een significant verschil gevonden werd tussen de wijken op buurt- of wijkniveau dan kon men concluderen dat dit door de fysieke afscherming kwam doordat dit het enige verschil is tussen de wijken. Andersom betekent geen significant verschil dat fysieke afscherming geen invloed heeft op de sociale cohesie. Daarbij moet natuurlijk gedacht worden aan het feit dat er geen ideale situatie bestaat. Maar omdat beide wijken uit hetzelfde gedachtegoed komen zijn de verschillen zo klein mogelijk gehouden.

Aan de hand van de hiervoor besproken deelvragen zal de centrale vraag worden beantwoord. De centrale vraag van dit onderzoek is:

In hoeverre is er een relatie tussen fysieke afscherming en sociale cohesie binnen afgeschermd woondomeinen?

Muren, water en afstand wordt in het afgeschermd woondomein Haverleij gebruikt om de verschillende buurten fysiek af te schermen. De fysieke afscherming geeft de verschillende buurten een besloten indruk. De aparte buurten zien eruit als middeleeuwse kastelen. Binnen deze kastelen is de sociale cohesie hoger dan gemiddeld. De bewoners geven hun buurt een 7,5 voor sociale cohesie. De controle wijk Loovelden scoort ook hoger dan gemiddeld op sociale cohesie. Ze geven hun buurt een cijfer van 7,4 voor sociale cohesie. De twee wijken verschillen niet zoveel van elkaar.

Op alle getoetste indicatoren van sociale cohesie is er één significant verschil gevonden tussen de wijken. Met 90 zekerheid is te zeggen dat de participatie aan buurtactiviteiten hoger is in tuinstad wijk Loovelden dan in het afgeschermd woondomein Haverleij. Deze indicator valt onder de gedragscomponent van sociale cohesie. Omdat de fysieke afscherming het enige verschil is tussen de twee wijken, kan men concluderen dat een verschil in sociale cohesie tussen de wijken een gevolg is van de fysieke afscherming. Daarbij moet uiteraard rekening worden gehouden met de validiteit van het onderzoek. Hoewel er zoveel mogelijk punten hetzelfde zijn in het onderzoek, zijn er toch een aantal onbekenden. Maar doordat de twee wijken veel op elkaar lijken, beide zijn ontstaan uit de tuinstadgedachte, is de betrouwbaarheid van de resultaten zo hoog mogelijk gehouden.

Uit dit onderzoek blijkt dat fysieke afscherming invloed heeft op de gedragscomponent van sociale cohesie. Specifieker gezegd heeft fysieke afscherming invloed op de mate van participatie aan buurtactiviteiten. De participatie aan buurtactiviteiten was groter in de tuinstad wijk dan het afgeschermd woondomein. Ergo, fysieke afscherming heeft een negatieve invloed op de participatie aan buurtactiviteiten.

Dit werd niet verwacht als men naar de uitspraken van Donkers en Lohof & Reijndorp kijkt. Donkers (2005) vertelt dat de voorstanders van afgeschermd woondomeinen beweren dat afgeschermd woondomeinen de betrokkenheid van de bewoners vergroot. Betrokkenheid is een kernbegrip van sociale cohesie. Een verhoogde betrokkenheid van bewoners veronderstelt dat de bewoners zich meer willen inzetten voor hun wijk. Een betrokken bewoner van een wijk zal meer participeren aan activiteiten in de buurt. Hamers et al. (2007) geeft aan dat bij afgeschermd woondomeinen via de planvorming nadrukkelijk ingespeeld wordt op een goede leefsituatie en hecht gemeenschapsleven. Als dit slaagt dan zal in het afgeschermd woondomein een goede leefsituatie zijn met een hecht

gemeenschapsleven. Bij een hecht gemeenschapsleven wordt verondersteld dat de bewoners zullen participeren aan de in de buurt georganiseerde activiteiten.

Maar als men kijkt naar het resultaat met de uitspraken van Wilson-Doenges en Lohof & Reijndorp in gedachte, dan komt het resultaat niet onverwachts. Wilson-Doenges (2000) geeft aan dat afgeschermd woondomeinen het gemeenschapsgevoel niet versterken, ze veronderstelt zelfs dat het gemeenschapsgevoel wordt verlaagd door afgeschermd woondomeinen. Als het gemeenschapsgevoel verlaagd is in het afgeschermd woondomein dan zullen de bewoners ervan zich minder met de wijk betrokken voelen en zal de participatie aan buurtactiviteiten lager zijn dan in de tuinstad wijk. Lohof & Reijndorp (2006) vertellen dat binnen een afgeschermd woondomeinen een kunstmatige samenleving is, waar geen sterk gemeenschappelijk gevoel is. Binnen een gemeenschap waar geen sterk gemeenschappelijk gevoel is zal men minder participeren aan buurtactiviteiten. De uitspraken van Wilson-Doenges en Lohof & Reijndorp verklaren het gevonden resultaat in dit onderzoek.

Bij de conclusie moet rekening gehouden worden met de validiteit van het onderzoek. Hoewel er getracht is de onbekende variabelen zo klein mogelijk te houden, is het toch mogelijk dat er onbekende variabelen van invloed zijn geweest. Uit een gesprek met een buurtbewoner van het afgeschermd woondomein bleek dat in de buurt vooral activiteiten worden georganiseerd voor kinderen, en aangezien hij geen kinderen had deed hij niet mee. Het is mogelijk dat onder de ondervraagden er meer zonder kinderen waren in het afgeschermd woondomein (Haverleij) dan in de tuinstad wijk (Loovelden). Dit kan het verschil in participatie aan buurtactiviteiten ook verklaren. Hoe groter de steekproef is hoe kleiner het verschil is met de gehele populatie. Omdat in dit onderzoek de steekproef redelijk klein is, is de kans hoger dat het verschil met de gehele populatie groter is. Om zekerder te zijn van de hierboven gegeven conclusie zou er meer enquêtes gehouden moeten worden.

5.3 Reflectie

Door het schrijven van deze bachelorscriptie heb ik een aantal dingen geleerd. Het is van groot belang dat bij het begin van het schrijven van de scriptie het doel duidelijk is: wat wil ik eigenlijk onderzoeken? Als het doel duidelijk is dan sluiten de verschillende onderdelen van het onderzoek beter op elkaar aan. Ook de opzet van het onderzoek is van groot belang. Een duidelijk opzet van het onderzoek voorkomt dat men later er achter komt dat er nog delen missen. Hier kwam ik zelf achter toen ik met de analyse van de resultaten bezig was. Het viel mij op, na teruglezen van het eerste gedeelte van de scriptie, dat ik niet op de deelvragen, die ik had opgesteld, terugkwam. Voor de volgende keer zal ik een duidelijk structuur bij de hand houden om dit te voorkomen. Een soort

stappenschema waaraan ik kan zien wat ik allemaal moet doen om tot een goed onderbouwde conclusie te kunnen komen.

Een ander probleem dat ik tegenkwam was tunnelvisie. Ik liet mij, in het begin, teveel leiden door mijn verwachtingen. In mijn onderzoek kijk ik naar de relatie tussen fysieke afscherming en sociale cohesie binnen afgeschermden woondomeinen. Ik verwachtte al in het begin van het onderzoek dat fysieke afscherming een positieve invloed heeft op de sociale cohesie. In het begin van het onderzoek liet ik me hierdoor leiden in plaats van het zoeken of er überhaupt een relatie is en wat deze relatie dan is. Gelukkig kwam ik hier op tijd achter om zo toch met een open geest te kijken naar de relatie. Om dit in de toekomst te kunnen voorkomen zal ik vaker mijn onderzoeksopzet, doelstelling en vraagstelling teruglezen. Om zo op het goede spoor te komen of te blijven.

Het plannen van de verschillende onderdelen ging niet altijd helemaal goed. Voor sommige onderdelen had ik teveel tijd gepland en voor anderen te weinig. Voor het afnemen van de enquêtes had ik te weinig tijd ingepland. Voor beide wijken zijn een week uitgetrokken per wijk om te enquêteren. Doordat ik hier nu ervaring in heb, door het doen van dit onderzoek, kan ik in de toekomst beter plannen hoeveel tijd ik nodig heb voor enquêtes afnemen. Hoewel ik al eerder in mijn studie enquêtes heb afgenomen, heb ik minder enquêtes afgenomen dan dat ik wilde. Het grootste probleem waar ik tegenaan liep met het afnemen van de enquêtes was non-respons. De non-respons uitte zich in het voor een dichte deur staan, of het niet willen meewerken aan de enquêtes. In het begin van het afnemen van de enquêtes begon ik met het vertellen dat ik een onderzoek deed in de wijk en of de ondervraagden eraan mee wilden werken. De responsie daarop was vooral dat men geen tijd of geen zin had om mee te werken. Het viel mij op dat veel mensen niet wilden meewerken. Ik heb daarom mijn introductie veranderd. Ik begon mij voor te stellen en zei dat ik van de Radboud Universiteit was en een onderzoek deed in hun wijk. Het viel mij op dat de non-respons hierdoor minder werd. Mensen waren meer bereid mee te werken nadat ze wisten dat ik van de Radboud Universiteit was. Wat ik verwachtte is dat men meer vertrouwen heeft in een onderzoek van een universiteit dan van een willekeurige instantie. Omdat ik te laat voor mijn planning erachter kwam hoe de non-respons te verlagen, zijn de enquêtes die afgenomen zijn aan de lage kant. Voor de toekomst zal ik meer tijd moeten plannen voor het afnemen van de enquêtes zodat ik rekening houd met eventuele onvoorziene tegenslagen. Ik heb de planning te rooskleurig gemaakt. Hierdoor kwam ik in de problemen omdat ik geen rekening had gehouden met de tijd die het aanpassen van het afnemen van de enquêtes in beslag nam. Toen ik eenmaal door had dat ik mijn presentatie moest aanpassen kwam ik in tijdsnood. De non-respons heb ik nog enigszins kunnen compenseren met bekenden die in de wijk woonden de enquêtes via internet te laten invullen. Een voordeel hiervan is dat men in hun eigen tijd dit in kunnen vullen.

Het teruglezen van mijn gemaakte werk is belangrijk voor mij. Dit moet ik beter doen aangezien ik nogal wat stijl en schrijffouten maak. Om deze fouten in de toekomst zo laag mogelijk te houden zal ik de tekst vaker overlezen en daarna door andere nog een maal laten overlezen zodat kromme zinnen en typfouten eruit gehaald worden.

Ik heb veel tijd nodig gehad voor het maken van mijn scriptie. De voornaamste reden hiervoor is dat ik alles liever zelf wil doen. Als ik tegen een probleem aanliep dan probeerde ik deze zelf op te lossen. Dit lukte meestal ook, maar er ging gemiddeld wel redelijk wat tijd voorbij voordat ik een oplossing had. Ik ben van mening dat ik het meeste leer als ik ergens zelf achter kom in plaats van dat het mij verteld wordt. Voor de toekomst probeer ik eerder hulp te zoeken als ik ergens niet uit kom in plaats van te lang bezig te zijn met een probleem.

5.4 Aanbevelingen

In dit onderzoek is een relatie gevonden tussen fysieke afscherming en de participatie aan buurtactiviteiten. Als er geen fysieke afscherming is dan is de participatie aan buurtactiviteiten hoger. Deze relatie is gevonden met een zekerheid van 90 procent. Om deze relatie met een grotere zekerheid te kunnen krijgen zal er een onderzoek gedaan moeten worden naar de participatie aan buurtactiviteiten en fysieke afscherming. Dit zal dan gedaan moeten worden met een groter aantal enquêtes zodat de betrouwbaarheid hoger is.

Over de sociale cohesie binnen afgeschermdde woondomeinen bestaan een aantal contradicties. Voorstanders beweren dat de sociale cohesie hoger is in afgeschermdde woondomeinen, en tegenstanders beweren het tegenovergestelde. Om duidelijkheid te scheppen zal er verder onderzoek nodig zijn naar de precieze relatie tussen afgeschermdde woondomeinen en sociale cohesie. Wellicht is er geen algemene uitspraak te doen over de relatie tussen afgeschermdde woondomeinen en sociale cohesie. Het is ook mogelijk dat per afgeschermd woondomein de sociale cohesie verschilt net zoals bij 'normale' wijken. Maar om hier achter te komen is meer onderzoek nodig.

In de media en in de theorie wordt er vaak negatief gesproken over afgeschermdde woondomeinen. Afgeschermdde woondomeinen zouden niet gewenst zijn. Maar uit gesprekken met bewoners van Haverleij, het afgeschermdde woondomein in 's-Hertogenbosch, bleek dat men hier niet mee bezig is. De meeste mensen zijn zich niet bewust van het feit dat ze in een afgeschermd woondomein wonen. En ze ervaren het wonen in een afgeschermd woondomein ook niet als een negatief iets. Veelal werd er verbaasd gereageerd met 'oh is dat werkelijk zo?'. Als er over afgeschermdde woondomeinen

wordt gesproken zal er minder negatief gedaan moeten worden aangezien dit veelal op vooroordelen, van gated communities in de Verenigde Staten, is gebaseerd.

De laatste aanbeveling is om dit onderzoek nog een keer te herhalen. Hierdoor kan de betrouwbaarheid van dit onderzoek onderzocht worden. Aangezien er een laag aantal enquêtes gedaan zijn, is het goed om dit onderzoek nog een keer te herhalen om te zien of er en in welke mate er toevalsfouten waren. Het is mogelijk dat de gevonden relatie een gevolg is van toevalsfouten. Door herhaling kan er met grotere zekerheid worden gezegd of er en welke relatie er is tussen fysieke afscherming en afgeschermdde woondomeinen.

Literatuurlijst

Aalbers, M. (2005). *Gated communities: opvattingen en misvattingen*. Geografie. Vol.14. 2005 (7). p.36-39. Gevonden op 02-02-2012 op http://www.geografie.nl/index.php?id=640&tx_ttnews%5Bsword%5D=hekwerk&tx_ttnews%5Btt_news%5D=527%20&tx_ttnews%5BbackPid%5D=502&cHash=a2bd5b0c55

Aalbers, M. (zd.) *Zeven mythes over gated communities, De hekwerkwijk als mondiale trend*. Blind. Gevonden op 31-01-2012 op: <http://www.ziedaar.nl/article.php?id=250>

Aarts N. et al. (2005). *Closed communities, een verkennend onderzoek naar geslotenheid van gemeenschappen in Nederland*. Wageningen UR. Wageningen.

Berkman LF, Glass T. *Social integration, social networks, social support and health*. In: L.F. Berkman & I. Kawachi, *Social Epidemiology*. New York: Oxford Press, 2000.

Bijlsma, L. (2007). *Polder Privatopia's*. STEDENBOUW. Gevonden op 02-02-2012 op <http://www.archined.nl/recensies/polder-privatopias/>

Bolt, G., Kempen, van R., Marissing, van E. (2004). *Stedelijk beleid en Sociale Cohesie. In twee herstructureringswijken: Nieuw-Hoograven (Utrecht) en Bouwlust (Den-Haag)*. Universiteit Utrecht. Faculteit Geowetenschappen.

Bolt, G. & Torrance M. I. (2005). *Stedelijke herstructurering en sociale cohesie*. Utrecht. DGW. NETHUR-partnership 30.

Corpos (zd.) *Steekproefcalculator*. Gevonden op 27-06-2012 op: <http://www.corpos.nl/producten/Steekproef/streekproefcalculator.html>

Den Hartog, H., Lohof, S., Reijndorp, A. (2005). *Stedenbouw, een private aangelegenheid?* STEDENBOUW. Gevonden op 02-02-2012 op <http://www.archined.nl/opinie/stedenbouw-een-private-aangelegenheid/>

Donkers, H. (2004). *Wonen in een hekwerkwijk in Zuid-Afrika*. Geografie, Vol.13. 2004 (2). p. 28-31. Gevonden op 02-02-2012 op http://www.geografie.nl/index.php?id=640&tx_ttnews%5Bsword%5D=hekwerk&tx_ttnews%5Bpointer%5D=1&tx_ttnews%5Btt_news%5D=316&tx_ttnews%5BbackPid%5D=502&cHash=9270503e73

Donkers, H. (2005). *De opmars van privaat beheerde woondomeinen in Nederland*. Geografie. Vol.14, 2005 (10), p.26-29. Gevonden op 02-02-2012 op

http://www.geografie.nl/index.php?id=640&tx_ttnews%5Bwords%5D=donkers%20privaat&tx_ttnews%5Btt_news%5D=513&tx_ttnews%5BbackPid%5D=502&cHash=c0f45b30f4

Fischer, C.S. (1981). *The public and private worlds of city life*. In: American Sociological Review 46, pp.306-316.

FOV (zd.). *Begrippenlijst*. Gevonden op 09-11-12 op: <http://www.fov.be/IMG/doc/begrippenlijst.doc>

Hamers, D. (2007). *Beslotenheid zonder hekken*. In *Ruimte in debat*. P14-15 uitgave van RPB.

Rotterdam: Drukkerij De Maasstad. Gevonden op 07-02-2012 op:

http://www.rivm.nl/bibliotheek/digitaaldepot/Ruimte_in_debat_200705_kleur.pdf

Hamers et al. (2007). *Afgeschermdde woondomeinen in Nederland*. NAI Uitgevers, Rotterdam.

Ruimtelijk Planbureau, Den Haag

Haverleij B.V. (zd.) *Haverleij*. Gevonden op 05-03-2012 op: <http://www.haverleij.nl/home.asp>

Komter, A.E., Burgers, J., Engbersen, G. (2000). *Het cement van de samenleving. Een verkennende studie naar solidariteit en cohesie*. Amsterdam University Press.

Lang, R. E. & Danielsen, K. A. (1997). *Gated communities in America: Walling out the world?*. Housing Policy Debate. Volume 8. Gevonden op 14-03-2013 op:

<http://content.knowledgeplex.org/kp2/img/cache/kp/2104.pdf>

Lohof, S. & Reijndorp, A. (2006). *Privé terrein. Privaat beheerde woondomeinen in Nederland*.

Rotterdam: NAI Uitgevers.

Lohof, S. (2007). *Privaat beheerde woondomeinen en de veranderende verhouding tussen publiek en*

privaat. In *Ruimte in debat*. P2-7 uitgave van RPB. Rotterdam: Drukkerij De Maasstad. Gevonden op

08-02-2012 op: http://www.rivm.nl/bibliotheek/digitaaldepot/Ruimte_in_debat_200705_kleur.pdf

Nabielek, K. & Schluchter, S. (2009). *Afgeschermdde woondomeinen in Nederland*. Rooilijn. Jg. 42/ Nr.

5/ 2009. Gevonden op 05-02-2012 op [http://www.rooilijn.nl/files/RL05-](http://www.rooilijn.nl/files/RL05-09%20Nabielek%20&%20Schluchter.pdf)

[09%20Nabielek%20&%20Schluchter.pdf](http://www.rooilijn.nl/files/RL05-09%20Nabielek%20&%20Schluchter.pdf)

Nagesser, A.S. & Rambaran, A.V. (2011). *Participatie burgerschap en gemeenschapszin. De weg naar excellentie, betekenisvol samenwerken en samenleven*. INSIDEAN.

Schnabel P, Bijl R, Hart J de (2008). *Betrekkelijke betrokkenheid. Studies in sociale cohesie*. Den Haag: SCP, 2008.

Shippee, T. P. (2008). Social cohesion in communities with high residential mobility: The paradox of aging in place. Purdue University. Gevonden op 14-03-2013 op:

<http://udini.proquest.com/view/social-cohesion-in-communities-with-goid:304501177/>

Van den Boomen, T. (2005). *Nederlandse vestingen*. NRC Handelsblad 21-05-2005. Gevonden op 07-

02-2012 op: http://tijsvandenboomen.nl/?page_id=2&artikel_id=809&mode=browse#top

Van der Cammen, H. & De Klerk, L. (2006). *Ruimtelijke ordening. Van grachtengordel tot Vinex-wijk*. Het Spectrum. Utrecht.

Van Kempen, R. (2003). *Stad, buurt en beleid. Over verdeelde steden en gedeelde buurten*. Utrecht: Universiteit Utrecht, Faculteit Ruimtelijke Wetenschappen.

Van Lieshout, I. (2006). *Blijf uit mijn buurt*. Bright.nl. Gevonden op 02-02-2012 op

<http://www.bright.nl/08-blijf-uit-mn-buurt>

Vechtkrant (2009). *Straatetiquette en buurtbemiddeling in middeleeuws Utrecht*. Gevonden op 30-05-2012 op:

http://www.utrechtwonen.nl/utrechtwonen_nl/6f3916b15be2158f257590790300c361.php

Vennix, J. (2006). *Theorie en praktijk van empirisch onderzoek*. Tweede editie. Pearson Custom Publishing, 2006.

Verschuren, P. & Doorewaard, H. (2007). *Het ontwerpen van een onderzoek. Vierde druk*. Den Haag: uitgeverij Lemma 2007).

Wilson-Doenges G. (2000). *An exploration of sense of community and fear of crime in gated communities*. Environment and behavior. Vol 25 No.5. Sage Publications, Inc.

Bijlage 1: ENQUÊTE LOOVELDEN

Deze enquête wordt gehouden om te onderzoeken wat de sociale cohesie in uw buurt is, dit wil zeggen hoe de buurt waar u woont sociaal in elkaar zit. Door middel van een aantal gesloten en open vragen zal dit onderzocht worden. Deze enquête zal ongeveer 5 minuten duren.

Hoelang woont u al in uw wijk?:					
Vraag 1	Helemaal niet	Niet echt	Soms	Enigszins	Veel
In welke mate begroet u en wordt u begroet door uw buurtgenoten?	1	2	3	4	5
Vraag 2	Helemaal niet	Niet echt	Soms	Enigszins	Veel
In welke mate helpt u uw buurtgenoten door bijvoorbeeld op hun huis te passen?	1	2	3	4	5
Vraag 3	Helemaal niet	Niet echt	Soms	Enigszins	Veel
In welke mate heeft u vrienden en kennissen in uw buurt wonen?	1	2	3	4	5
Vraag 4	Helemaal niet	Niet echt	Soms	Enigszins	Veel
In welke mate heeft u vrienden en kennissen buiten uw buurt in uw wijk wonen?	1	2	3	4	5
Vraag 5	Helemaal niet	Niet echt	Redelijk	Enigszins	Veel
In welke mate identificeert u zich met uw buurt?	1	2	3	4	5
Vraag 6	Helemaal niet	Niet echt	Redelijk	Enigszins	Veel
In welke mate identificeert u zich met uw wijk?	1	2	3	4	5
Vraag 7	Helemaal niet	Niet echt	Redelijk	Enigszins	Veel
In welke mate beschouwt u uw wijk als een eenheid?	1	2	3	4	5
Vraag 8	Helemaal niet	Niet echt	Redelijk	Enigszins	Veel
In welke mate beschouwt u uw buurt als een eenheid?	1	2	3	4	5
Vraag 9	Helemaal niet	Niet echt	Redelijk	Enigszins	Veel
In welke mate worden er activiteiten in uw buurt georganiseerd? Daarbij kan gedacht worden aan een buurt BBQ.	1	2	3	4	5
Vraag 10	Helemaal niet	Niet echt	Redelijk	Enigszins	Veel
In welke mate doet u mee aan activiteiten in uw buurt?	1	2	3	4	5
Tot slot:					
Welk cijfer geeft u uw buurt voor de sociale cohesie?					

Bedankt voor uw medewerking!

Bijlage 2: ENQUÊTE HAVERLEIJ

Deze enquête wordt gehouden om te onderzoeken wat de sociale cohesie in uw buurt is, dit wil zeggen hoe de buurt waar u woont sociaal in elkaar zit. Door middel van een aantal gesloten en open vragen zal dit onderzocht worden. Deze enquête zal ongeveer 5 minuten duren.

Met buurtgenoten worden in deze enquête de mensen bedoeld die bij u in het kasteel wonen.

Hoelang woont u al in uw wijk?:

Vraag 1	Helemaal niet	Niet echt	Soms	Enigszins	Veel
In welke mate begroet u en wordt u begroet door uw buurtgenoten?	1	2	3	4	5

Vraag 2	Helemaal niet	Niet echt	Soms	Enigszins	Veel
In welke mate helpt u uw buurtgenoten door bijvoorbeeld op hun huis te passen?	1	2	3	4	5

Vraag 3	Helemaal niet	Niet echt	Soms	Enigszins	Veel
In welke mate heeft u vrienden en kennissen in uw buurt wonen?	1	2	3	4	5

Vraag 4	Helemaal niet	Niet echt	Soms	Enigszins	Veel
In welke mate heeft u vrienden en kennissen buiten uw buurt in uw wijk wonen?	1	2	3	4	5

Vraag 5	Helemaal niet	Niet echt	Redelijk	Enigszins	Veel
In welke mate identificeert u zich met uw buurt?	1	2	3	4	5

Vraag 6	Helemaal niet	Niet echt	Redelijk	Enigszins	Veel
In welke mate identificeert u zich met uw wijk?	1	2	3	4	5

Vraag 7	Helemaal niet	Niet echt	Redelijk	Enigszins	Veel
In welke mate beschouwt u uw wijk als een eenheid?	1	2	3	4	5

Vraag 8	Helemaal niet	Niet echt	Redelijk	Enigszins	Veel
In welke mate beschouwt u uw buurt als een eenheid?	1	2	3	4	5

Vraag 9	Helemaal niet	Niet echt	Redelijk	Enigszins	Veel
In welke mate worden er activiteiten in uw buurt georganiseerd? Daarbij kan gedacht worden aan een buurt BBQ.	1	2	3	4	5

Vraag 10	Helemaal niet	Niet echt	Redelijk	Enigszins	Veel
In welke mate doet u mee aan activiteiten in uw buurt?	1	2	3	4	5

Tot slot:

Welk cijfer geeft u uw buurt voor de sociale cohesie?

Bedankt voor uw medewerking!

Bijlage 3:

Vraag 3: De mate van vrienden en kennissen in de buurt.

Vraag 8: De mate van het beschouwen van de buurt als eenheid.

	Wijk	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Vraag3	Loovelden	19	3,7895	,85498	,19615
	Haverleij	20	3,7000	1,03110	,23056
Vraag8	Loovelden	19	3,8421	1,01451	,23275
	Haverleij	20	3,7500	,91047	,20359

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper	
Vraag3	Equal variances assumed	,583	,450	,294	37	,770	,08947	,30419	-,52687	,70581
	Equal variances not assumed			,296	36,354	,769	,08947	,30271	-,52424	,70318
Vraag8	Equal variances assumed	,033	,858	,299	37	,767	,09211	,30834	-,53266	,71687
	Equal variances not assumed			,298	36,075	,768	,09211	,30922	-,53498	,71919

Vraag 5: De mate waarin men zich identificeert met hun buurt.

Group Statistics

	Wijk	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Vraag5	Loovelden	19	3,7368	,87191	,20003
	Haverleij	20	3,6500	,93330	,20869

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper	
Vraag5	Equal variances assumed	,063	,804	,300	37	,766	,08684	,28959	-,49993	,67361
	Equal variances not assumed			,300	36,991	,766	,08684	,28908	-,49889	,67257

Vraag 1: De mate waarin men wordt begroet en andere begroet in hun buurt.

Vraag 2: De mate waarin men buurtgenoten helpt.

Vraag 9: De mate van organiseren van activiteiten in de buurt.

Vraag 10: De mate van participatie aan de activiteiten in de buurt.

Group Statistics

	Wijk	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Vraag1	Loovelden	19	4,6842	,47757	,10956
	Haverleij	20	4,4500	,75915	,16975
Vraag2	Loovelden	19	3,6842	1,05686	,24246
	Haverleij	20	3,4000	1,18766	,26557
Vraag9	Loovelden	19	3,4737	1,38918	,31870
	Haverleij	20	4,1000	1,02084	,22827
Vraag10	Loovelden	19	3,6842	1,41628	,32492
	Haverleij	20	2,9000	1,07115	,23952

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Vraag1	Equal variances assumed	6,697	,014	1,146	37	,259	,23421	,20435	-,17985	,64827
	Equal variances not assumed			1,159	32,224	,255	,23421	,20204	-,17722	,64564
Vraag2	Equal variances assumed	,059	,810	,788	37	,436	,28421	,36070	-,44664	1,01507
	Equal variances not assumed			,790	36,850	,434	,28421	,35960	-,44451	1,01293
Vraag9	Equal variances assumed	5,510	,024	-1,610	37	,116	-,62632	,38894	-1,41439	,16176
	Equal variances not assumed			-1,598	32,982	,120	-,62632	,39201	-1,42389	,17126
Vraag10	Equal variances assumed	2,374	,132	1,957	37	,058	,78421	,40077	-,02783	1,59625
	Equal variances not assumed			1,943	33,505	,060	,78421	,40366	-,03657	1,60499

Vraag 2: De mate waarin men buurtgenoten helpt.

Vraag 3: De mate van vrienden en kennissen in de buurt.

Vraag 10: De mate van participatie aan de activiteiten in de buurt.

Group Statistics

	Wijk	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Vraag2	Loovelden	19	3,6842	1,05686	,24246
	Haverleij	20	3,4000	1,18766	,26557
Vraag3	Loovelden	19	3,7895	,85498	,19615
	Haverleij	20	3,7000	1,03110	,23056
Vraag10	Loovelden	19	3,6842	1,41628	,32492
	Haverleij	20	2,9000	1,07115	,23952

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Vraag2	Equal variances assumed	,059	,810	,788	37	,436	,28421	,36070	-,44664	1,01507
	Equal variances not assumed			,790	36,850	,434	,28421	,35960	-,44451	1,01293
Vraag3	Equal variances assumed	,583	,450	,294	37	,770	,08947	,30419	-,52687	,70581
	Equal variances not assumed			,296	36,354	,769	,08947	,30271	-,52424	,70318
Vraag10	Equal variances assumed	2,374	,132	1,957	37	,058	,78421	,40077	-,02783	1,59625
	Equal variances not assumed			1,943	33,505	,060	,78421	,40366	-,03657	1,60499

Var00003 is de mate van kennissen en vrienden in de buurt of wijk in Haverleij.

Group Statistics

	BuurtWijk	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
VAR00003	Wijk	20	3,7500	1,37171	,30672
	Buurt	20	3,7000	1,03110	,23056

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
VAR00003	Equal variances assumed	1,274	,266	,130	38	,897	,05000	,38371	-,72679	,82679
	Equal variances not assumed			,130	35,275	,897	,05000	,38371	-,72876	,82876

Vraag 8: De mate van het beschouwen van de buurt als eenheid.

Group Statistics

	Wijk	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Vraag8	Loovelden	19	3,8421	1,01451	,23275
	Haverleij	20	3,7500	,91047	,20359

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Vraag8	Equal variances assumed	,033	,858	,299	37	,767	,09211	,30834	-,53266	,71687
	Equal variances not assumed			,298	36,075	,768	,09211	,30922	-,53498	,71919

Vraag 4: De mate van vrienden en kennissen in de wijk.

Vraag 6: De mate van identificatie met de wijk.

Vraag 7: De mate van het beschouwen als een eenheid van de wijk.

	Wijk	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Vraag4	Loovelden	19	4,0000	,81650	,18732
	Haverleij	20	3,7500	1,37171	,30672
Vraag6	Loovelden	19	3,3684	1,01163	,23208
	Haverleij	20	3,6000	,82078	,18353
Vraag7	Loovelden	19	3,5789	,83771	,19218
	Haverleij	20	3,5500	1,05006	,23480

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Vraag4	Equal variances assumed	4,155	,049	,687	37	,496	,25000	,36394	-,48741	,98741
	Equal variances not assumed			,696	31,230	,492	,25000	,35940	-,48278	,98278
Vraag6	Equal variances assumed	,475	,495	-,787	37	,436	-,23158	,29428	-,82785	,36469
	Equal variances not assumed			-,783	34,697	,439	-,23158	,29588	-,83244	,36928
Vraag7	Equal variances assumed	1,684	,202	,095	37	,925	,02895	,30520	-,58945	,64735
	Equal variances not assumed			,095	35,953	,925	,02895	,30342	-,58645	,64435